Beşiktaş

TÜRKİYE BİRLEŞİK KOMÜNİST PARTİSİ

TBKP Haber Bülteni

Sayı : 21 Yıl: I 18 Ekim 1990

GYK OLAĞANÜSTÜ TOPLANDI

18-10-1990 tarihinde olağanüstü toplanan Genel Yönetim Kurulumuz aşağıdaki kararlar aldı

a)MYK tarafından hazırlanan "Kongreler ve Parti İçi Seçimler Yönetmeliğini" görüşerek parti örgütlerine bir genelgeyle gönderilmesini kararlaştırdı.

b)GYK bu toplantısında aynı zaman da ilçe ve illerin kongre takvimlerini karara bağladı. 20 Ekim -18 Kasım tarihleri arasında İlçe 20 Ekim 15 Aralık tarihlerinde il kongrelerinin tamamlanması kararını aldı. c) GYK, Parti Meclisi'nin 17 Kasım 1990 günü İstanbulda toplanmasına karar verdi.

ANAYASA MAHKEMESİ YAZILI SAVUNMA İÇİN 15 GÜN SÜRE VERDİ

T.C
ANAYASA MAHKEMESİ
BAŞKANLIĞI

16 / EKİM /1990

SAYI:1054

Türkiye Birleşik Komünist Partisi
Genel Başkanlığına

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'nca açılan ve Mahkememizin E.1990 / 1 (S.P. Kapatma) sayısına kayıtlı bulunan davanın 11.9.1990 gününde yapılan inceleme toplantısında; Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'nın esas hakkındaki görüşünün bir örneğinin yazılı savunmanızın bildirilmesi için Parti Genel Başkanlığınıza tebliğine, bu iş için tebliğ tarihinden başlamak üzere 15 gün süre verilmesine karar verilmiştir

Tebliğ olunur.

TBKP KONGRE SÜRECİ:

TARTIŞMA TEZLERİ ADIMLAR GAZETESİNİN EKİ OLARAK ÖNÜMÜZDEKİ SAYI YAYINLANIYOR.

ÖZGÜRLÜKLER KAMPANYASI BAŞLIYOR

22 Ekim 1990 tarihinde başlayacak özgürlükler kampanyası çalışma planını hazırladı.

Çalışma planı, iş konusu, gruplar ve etkinlik türleri şeklinde belirlendi.

TBKP'nin İstanbul'da üç yeni ilçe örgütü daha kuruldu.

Bayrampaşa
Beşiktaş
Çatalca

SOSYALİSTLERİN BİRLİK PARTİSİ GİRİŞİMİ BÖLGE TOPLANTILARI 20.10.1990-11.10.1990 TARİHLERİ ARASINDA YAPILACAK

ÖZGÜRLÜKLER KAMPANYASI • 021397

Konu:Türkiye eksiksiz demokrasi, insan hakları ve özgürlüklerin önünü açmak için düşünme ve inanç özgürlüğünün önündeki engelleri aşmak.

Amaç: Ölüm cezası ve 141-142-163. maddelerin kaldırılması, bu maddelerden ötürü hükümlü olanların derhal salıverilmesi ve mahkumiyetten doğan diğer kısıtlılıkların kaldırılması için hükümetin gerekli yasa değişikliklerini bir an önce parlementoya getirmesini sağlamak. 12 Eylül'ün tasfiyesi ve siyasi parti (TBKP) kapatma gibi çağdışı uygulamaların kaldırılmasını sağlamak.

Taraflar: A)TBKP, Birlik, Demokrasi İzleme Komitesi,Düşünce Özgürlüğü Eşgüdüm Komitesi, ilgili yasalardan mağdur olanlar, basın, demokratik kitle örgütleri, sendikalar, siyasi partiler.

B) Yasama, yürütme, yargı.

Araçlar: Kamuoyunu yoklama ve oluşturma, ilgili kişi ve kurumları harekete geçirme yönünde yazılı, sözlü, görsel etkinlikler, toplantılar, girişimler gibi, yaratıcı ve barışçıl tüm araç ve etkinlikler.

İş Planı:

Süre:	İş Konusu	Grup	Etkinlik Türleri
22 Ekim- 15 Aralık	141-142-163'ten ötürü aranan, kovuşturulan, yargılanan ve hüküm giyenlerin başlarından geçenler, adaletsizlik ve haksızlıklar vb'nin dökümü.	Hukukçular ve kamuoyu aydınlatma uzmanları	~~30 Kasım~~-15 Aralık arası yazılı yayınlar
	Dışardaki mağdurlarla ilişki ve kampanya ya katılımlarının sağlanması	Hukukçular ve değişik yaş gruplarından kişiler	Toplantı, söyleşi, yürüyüş ve bireysel girişimler
22 Ekim-10 Kasım	Cezaevindekilerle ilişki ve yarım kalan girişimin tamamlanması	İnsan Hakları, Tutuklu ve Hükümlülerle Dayanışma ve hukukçular	Öneri alınması, Dilekçe hazırlığı, iletimi, basınla ilişki
22 Ekim-10 Aralık	Uluslararası ve öteki ulusal ilgili kuruluşları bilgilendirme ve destek sağlama	Dış ilişkiler uzmanları	İddianame, savunmalar ve kampanya boyunca gelişmeler üstüne bilendirme
Ekim-10 Aralık	İlgili maddelerden hüküm giymiş, kovuşturulmuş, yasaklanmış yapıtlar sergisi	Özel ekip	10 Aralık'ta sergi
18 Ekim-29 Ekim	Cumhuriyet Bayramı özelinde etkinlikler	MYK ve Parti örgütleri	Anıtkabir'e çelenk koyma ve açıklamalar
22 Ekim-10 Aralık	İnsan Hakları gününde çeşitli tekil ya da ortak etkinlikler	Özel ekip	10 Aralık gününü zenginleştirecek etkinlikler
18 Ekim-10 Aralık	Basınla ilişkiler, enformasyon akışı	Kamuoyu aydınlatma grubu	Kampanya boyunca parti örgütleri ve basına bilgi akışı
22 Ekim-10 Aralık	Hükümet ve parlamento üyeleriyle ilişki	MYK	Yasa tasarısının gündeme alınması için ilişkiler
22 Ekim-10 Aralık	TBKP İl ve İlçelerinin özgün olarak örgütleyeceği eylemlerin koordinasyonu	TBKP İl ve İlçe örgütleri	Özgün eylemler
22 Ekim-10 Aralık	Mali kampanya	Kampanyaya katılanlar	Yaratıcılık kullanılarak gerçekleştirilecek çeşitli ürünler

TBKP Merkez Yürütme Kurulu Toplandı

15.10.1990

TBKP Merkez Yürütme Kurulunun bugün yaptığı toplantıda ülkemizdeki politik gelişmeler değerlendirilmiş ve bu görüşmelerin ışığında Genel Başkan Nihat Sargın; Hükümetin, idam cezalarının infazını yeniden gündeme getirmesi konusunda aşağıdaki açıklamayı yapmıştır.

Devlet Bakanı Mehmet Keçeciler'in "hükümet kararı" olarak kamuoyuna duyurduğu, Meclis'te dosyaları beklemekte olan idam cezalarının infaz edileceğini belirten açıklama, ülkemiz ve insanlık adına utanç verici, çağdışı bir anlayışın ürünüdür. Bu açıklama ile en azından bazı hükümet üyelerinin, başlarında ölüm tehdidi sallandırılan bu insanları, birer rehine olarak gördükleri belgelenmiş olmaktadır. Tırmanan terör eylemlerinin sorumluları ortaya çıkmazken buna karşılık idam cezalarını infaz ederek devletin "gücünü göstermeye" kalkışmak hiçbir biçimde kabul edilemez.

Bugün bütün uygar toplumlarda idam cezasının çağdışı bir yaklaşım olarak uygulamadan kaldırılmış olması bir yana, dosyaları onaylanmak üzere mecliste bulunan yüzlerce idam mahkumiyetinin 12 Eylül dönemindeki olağanüstü yargılamanın sonucu olduğu biliniyor. Bu insanlar işkence ile alınan ifadelere, birçoğu günlük basına da yansıyan, tanıkların bugün gerçek olmadığını söyledikleri beyanlara dayanılarak idam cezasına mahkum edilmişlerdir.

Ülkemizde bugün her zamankinden daha çok bir hoşgörü ve barış ortamının yaratılmasına ihtiyaç var. Geniş politik güçlerin, çoğulcu ve katılımcı demokrasi temelinde yeni bir mutabakatının sağlanması için hoşgörü ve barış ortamının yaratılması zorunludur. Bunun ilk adımı, 12 Eylül döneminin toplum vicdanında açtığı yaraların sarılması olmalıdır. 12 Eylül mahkemelerinin verdikleri ölüm ilamlarını senelerdir meclis kapısında bekleterek ve insanları sürekli bu tehdit altında tutarak sürdürülen işkenceye artık son verilmelidir.

Kamuoyunun haklı olarak gösterdiği büyük duyarlılık ve tepki TBMM'nce dikkate alınarak hükümetin bu çağdışı tutumuna karşı çıkılmalı ve bir an önce idam cezalarının kaldırılması için adım atılmalıdır.

GENEL BAŞKAN

Dr. NİHAT SARGIN

TBKP İSTANBUL İL ÖRGÜTÜ TOPLANDI

TBKP İstanbul İl Örgütü 16.10.1990 tarihinde tüm ilçe yönetim kurulu üyeleri ile toplantı yaptı. 28 Ekim 1990 Bakırköy ilçe kongresi ile başlayacak olan kongre maratonunun 18 Kasım 1990 da sona ermesi kararlaştırıldı.

Toplantıya katılan Genel Başkan Nihat Sargın, yasal parti kongrelerine yönelik eski deneyimlerini aktararak teknik bilgiler verdi. Genel Sekreter Haydar Kutlu ise, tez hazırlık çalışmaları, kongrede ele alınması gereken temel sorunları aktardı. Ayrıca Anayasa mahkemesindeki son gelişmelere ilişkin açıklamalar yapıldı.

Bu toplantı İstanbul İl Örgütünün ilçe yönetim kurulları ile yaptığı kongre öncesi son toplantı idi. Bir anlamda kurucu heyetleri ile vedalaşmaktı.

TBKP İSTANBUL İLİ İLÇE KONGRELERİNİN TARİHİ BELLİ OLDU

28 Ekim'de başlayacak olan kongreler 18 Kasım'a kadar sürecek.

Kongre tarihleri belli olan ilçeler ve kongre tarihleri şunlar:

Bakırköy	28 Ekim 1990
Küçükçekmece	4 Kasım 1990
Gaziosmanpaşa	4 Kasım 1990
Beykoz	10 Kasım 1990
Ümraniye	11 Kasım 1990
Zeytinburnu	11 Kasım 1990
Kağıthane	11 Kasım 1990
Kartal	17 Kasım 1990
Çatalca	17 Kasım 1990
Üsküdar	18 Kasım 1990
Eminönü	18 Kasım 1990
Bayrampaşa	18 Kasım 1990
Beşiktaş	18 Kasım 1990

TBKP BAYRAMPAŞA İLÇE ÖRGÜTÜ KURULDU

18.10.1990 tarihinde kurulan Bayrampaşa İlçe Örgütü şu şekilde oluşuyor.

Necati Bereket	Başkan	(Serbest)
Hayrettin Gümüş	Sekreter	(Emekli)
Şefik Kurtuluş	Sayman	(Serbest)
İlhan Dabah	Üye	(Şoför)
Demir Limanlar	Üye	(İşçi)

Bayrampaşa İlçe Örgütünün adresi ise şöyle : Orta mah. Demirkapı Cad. Paşan Çarşısı No: 15/69 Bayrampaşa

TBKP Çatalca İlçe Örgütü Kuruldu

18.10.1990 tarihinde kurulan Çatalca İlçe Örgütü şu şekilde oluşuyor.

Selçuk Özdemir (Veteriner Hekim)	Başkan
Çetin Uras (Serbest)	Sekreter
Rıfat Dağcı (İşçi)	Sayman
Bayram Taylan Özsoy (İnşaatçı)	Üye
Timuçin Uras (Muhasebeci)	Üye

Çatalca İlçe Örgütünün adresi ise şöyle: Belediye İş Hanı kat:4 No:6 Çatalca

TBKP Beşiktaş İlçe Örgütü Kuruldu

18.10.1990 tarihinde kurulan Beşiktaş İlçe Örgütü şu şekilde oluşuyor.

Oktay Yazıcıoğlu (İdareci)	Başkan
Mehmet Ali Evcil (Serbest)	Sekreter
Ahmet Rüzgar (Serbest)	Sayman
Kerim Yabansu (İşçi)	Üye
Burhanettin Turan (Esnaf)	Üye

Beşiktaş İlçe Örgütünün adresi ise şöyle: Altıntaş Sok. No:1 Beşiktaş

SOSYALİSTLERİN BİRLİK PARTİSİ GİRİŞİMİ BÖLGE TOPLANTILARI GENELGESİ

20.10.1990/ 11.10.1990 tarihleri arasında Program-Tüzük tartışmalarıyla örgütlenme çalışmalarını geliştirmek genel politik konularda Sosyalistlerin Birlik Partisi Girişiminin görüşlerini yansıtmak amacıyla düzenlenen "Bölge Toplantıları" ekte belirtilen takvim uyarınca ve yine bu listede bildirilen isimlerin katılımıyla yapılacaktır.

Toplantılar, 1100- 13.30 arası açık oturum şeklinde ve dışa dönük politik mesajların verileceği bölüm, 14.30-19.00 arası Program ve Tüzük tartışmalarının yapılacağı bölüm, şeklinde gerçekleştirilecektir.

Bu toplantılardan istenilen sonucun alınabilmesi için;

a) Bu toplantılar aynı zamanda dışa dönük mesajların verileceği ve program-tüzük çalışmalarımıza dışarıdan yapılacak katkıların değerlendirileceği toplantılar olduğundan, geniş katılımın sağlanabilmesi için yerel basın aracılığıyla daha önceden toplantı duyurusunun yapılmasının, varsa Belediye hoparlöründen duyuru yaptırılmasının

b) Dışımızdaki solun, sendikaların meslek kuruluşlarının, demokratik kitle örgütlerinin yaygın katılımının sağlanmasının,

c) Basın temsilcisi gazetecilerin toplantıya davet edilmesinin,

d) Mümkünse toplantıdaki konuşmaların banta alınıp, çözülen bant sonuçlarının hemen merkezi irtibat bürolarına bildirilmesinin,

e) Toplantıdan sonra, aynı akşam, Kurultay giderlerine de katkıda bulunacak bir çalışma şeklinde, (yemek, kokteyl, vb.) bir sosyal birlikteliğin örgütlenmesinin, (bu etkinliklerde, hatıra eşya satılması, açık arttırma gibi yaratıcı çalışmaların gelir sağlanmasında katkısı olacaktır.) yararlı olacağı inancıyla bu görüşlerin yerel inisiyatiflere önerilmesinin uygun olacağı düşünülmüştür.

Toplantı yapılacak salonun önce tutularak toplantı adresinin ve akşam yapılacak etkinliklerin programının, bölgenin diğer illerine bildirilmek üzere acilen merkez irtibat bürolarına iletilmesi gerekmektedir.

Çalışmalarınızda başarılar dilerim.

Haluk GERGER
Sosyalistlerin Birlik Partisi
Girişimi Yür. Kur. Bşk.
15.10.1990

İRTİBAT

ANKARA : Haluk GERGER
Mithatpaşa cd. 54/5
Kızılay / ANKARA
Tel: 135 21 31

İSTANBUL : Erol KIZILELMA
Nuruosmaniye cd. 5/3 Atay Ap.
Cağaloğlu / İSTANBUL
Tel: 511 00 25

BÜTÜN GİRİŞİMLERE VE GİRİŞİMCİ ARKADAŞLARA DUYURU

17 Ekim 1990

Kurultayımız yaklaşıyor. Her birimizin emekleriyle oluşan partimizin kuruluşu yakınlaşıyor. Her şeyiyle ortak çabalarımızın ürünü olan partimizin programı, tüzüğü, bir bütün olarak nasıl bir parti olacağı belirginleşmeye başlıyor.

Arkadaşlar,

Kuruluş Kurultayımızı ve öncesindeki çalışmalarımızı kurmaya çalıştığımız partimizin iddiasına uygun bir görünümde yapmalıyız. Partimizin kurulma kararını verdiğimiz anda ilk elde yapmamız gereken çalışmalarımız için gerekli olanakları elbirliği ile yaratmalıyız.

Bunu girişimlerimizin ve girişimci arkadaşlarımızın katkılarıyla gerçekleştireceğimize inanıyoruz. Bu amaçla her bir arkadaşımızı katkıda bulunmaya çağırıyoruz.

Arkadaşlar,

Kuruluş Kurultayımızın yapılabilmesi için ve ilk elde partinin kuruluş masrafları için gereken miktar 60 milyon liradır. Bu miktarın Kasım ayı içinde elimizde olması gerekmektedir. Bu hedefe ulaşmamızdaki her eksik zorunlu olarak yapmamız gereken çalışmaların bir bölümünden vazgeçmek anlamına gelecektir ki, elbette bunu hiçbirimiz istemeyiz.

Arkadaşlar,

Bugüne kadarki merkez çalışmalarımız bütünüyle kendi yarattığı olanaklarla sürdürüldü. Girişimlerimizin katkıları çok eksik kaldı. Girişimlerimizin bu eksiklerini Kurultay masraflarına etkin bir biçimde katılarak gidereceklerine inanıyoruz.

Önerimiz şudur:

Girişimlerimizin her bir girişimci arkadaşımızdan yalnızca bu amaca yönelik olarak 10'ar bin lira katkı toplamasını istiyoruz. Bu katkılar bir fonda biriktirilmeli ve aşağıdaki hesap numarasına yatırılmalıdır. Bu duyurumuzu aldıktan sonra sizlerle ilişki kuracağız. Girişiminizin bu çalışmayı sürdürmek üzere özel bir görevli saptamasını ve bu arkadaşı bize bildirmenizi istiyoruz.

Çalışmalarınızda başarılar dileriz.

EROL KIZILELMA

Hesap No:

Erol Kızılelma

Yapı Kredi Bankası Sirkeci Şb.

Hesap No: 038 731- 6

TBKP İÇEL İL YÖNETİMİ SİYASİ PARTİLERİ ZİYARET ETTİ

TBKP İçel İl Yönetimi siyasi partilerle, tanışma, sohbet ve nezaket ziyaretlerinde bulunuyor. 11.10.1990 tarihinde kuruluş başvurusunu yapan İçel İl yönetimi, Halkın Emek Partisi (HEP) ve Sosyalist Parti (SP) yöneticilerini ayrı ayrı ziyaret ettiler. İl Başkanı Osman Nihat Hatiboğlu yaptığı açıklamada ziyaretlerin çok olumlu geçtiğini, karşılıklı diyalog ve hoş görünün, şart olduğunu, diğer siyasi partilerin de ziyaret edileceğini, onlarla düşünce ve örgütlenme özgürlüğünü engelleyen yasa maddelerine karşı ortak tavır geliştirmeyi hedefliyoruz dedi.

Ayrıca 17.10.1990 günü TBKP İl Yönetimi basınla tanışma ve sohbet amaçlı bir yemek verdiler. Yemekte İl Başkanı bir konuşma yaparak 141-142'inci maddelerin sadece komünistlere karşı kullanılmadığını, düşünen, düşünce üreten, yazan herkese karşı olduğunu belirterek basının da bu maddelere karşı yürütülecek kampanyalara aktif destek vermelerini istedi. Yemek çok canlı bir ortamda, karşılıklı sohbet şeklinde devam etti.

TBKP İNSAN HAKLARI İHLALLERİ, TUTUKLU VE HÜKÜMLÜLERLE DAYANIŞMA GRUBU İDAMLARIN GÜNDEME GELİŞİ İLE İLGİLİ GELİŞMELERİ GÖRÜŞTÜ

TBKP'nin İnsan Hakları İhlalleri, Tutuklu ve Hükümlülerle Dayanışma Grubu, Partinin son hazırlıklarını yapmakta olduğu "Özgürlükler Kampanyası"nda 6 cezaeviyle iletişim, koordinasyon işlevini üstleniyor. DayanışmaGrubu 18 Ekim günü yaptığı toplantıda rutin işlerinin yanı sıra kampanya süresince etkin bir çalışmayı yürütebilme için gerekli hazırlıkları ve idam dosyalarının yeniden gündeme gelişiyle ilgili gelişmeleri görüştü. Özal'ın terörle mücadele bahanesiyle verdiği işaret üzere, Keçeciler tarafından TBMM'de bekleyen idamların onaylanması konusunun gündeme getirilişi üzerine kamu oyunda oluşun, haklı ve şiddetli tepkinin daha örgütlü ve güçlü bir boyuta yükselmesi gerektiği görüşünde birleşerek bu konuda çaba harcamaya karar verdi. Bu çerçevede başta İHD olmak üzere konuyla ilgili kurum, kuruluş ve kişilerle temas konusunda görev bölüşümü yaptı.

Dikkatlerin idam dosyalarında yoğunlaştığı şu günlerde, bu hükümlerin ve diğer ağır cezaların kesildiği 12 Eylül mahkemelerinde işkenceyle alınmış, çoğu düzmece delillere, polis ifadelerine dayanılarak yapılan yargılamalara yeniden eğilmek yaşamsal bir önem taşımaktadır. Her biri birer hukuk skandalı olan çok sayıdaki dosyanın yeniden açılması, kamuoyuna yansıtılması gereğinden yola çıkan Dayanışma Grubu elinde mevcut dosyaları vakit geçirmeden çeşitli iletişim araçlarıyla ilişkiye geçecek. Bu dosyaların tartışılacağı paneller, basın toplantıları vb. etkinlikler düzenlenmesi için çalışacak. Ayrıca, dosya içeriklerinin yabancı dile çevrilerek ilgili uluslararası kuruluşlara iletilmesini de karar altına aldı.

Çalışma Grubu, "Özgürlükler Kampanyası'nın 12 Eylül Hukukunun tüm sonuçlarıyla aşılmasına, 12 Eylül rejiminin tüm uzantılarıyla ortadan kaldırılmasına kadar sürmesinin zorunluluğuna değinerek, bu mücadelede kazanılacak önemli bir mevzinin de **koşulsuz bir politik af** olması gerektiği görüşünde birleşti.

BİRLİK PARTİSİ'NİN PROGRAM VE TÜZÜK TASLAKLARI ÜZERİNDE TARTIŞMALARIN YAPILACAĞI BÖLGE TOPLANTISI NİTELİĞİNDE HAZIRLANAN ÇALIŞMA TAKVİMİ

Toplantı tarihi	Toplantı yeri	Katılacak iller
20 Ekim 1990 Cumartesi	ADANA	Mersin,K.Maraş,Gaziantep, Adıyaman,Urfa
27 Ekim 1990 Cumartesi	İZMİR	Manisa, Uşak, Aydın, Muğla, Denizli, Antalya, Isparta, Burdur,Afyon, Çanakkale
29 Ekim 1990 Pazartesi	TRABZON	Rize,Artvin,Ordu,Samsun, Giresun, Gümüşhane, Bayburt
3 Kasım 1990 Cumartesi	ANKARA	Bolu, Konya, Kırıkkale, Çorum, Çankırı, Yozgat, Kearaman,Amasya, Tokat, Kastamonu, Zonguldak
3 Kasım 1990 Cumartesi	KAYSERİ	Aksaray, Kırşehir, Nevşehir, Niğde, Sivas
4 Kasım 1990 Pazar	DİYARBAKIR	Malatya, Elazığ, Tunceli, Bingöl, Muş, Bitlis, Mardin,Siirt, Hakkari, Şırnak, Batman, Van
10 Kasım 1990 Cumartesi	BURSA	Bilecik, Kütahya, Balıkesir, Eskişehir
11 Kasım 1990 Pazar	İSTANBUL	Edirne, Kırklareli, Tekirdağ, Kocaeli, Adapazarı

Ayrıca;

27.10.1990 Pazartesi günü İzmir'de düzenlenen toplantıdan sonra İzmir inisiyatifinin "Merkez İş Hanı 1879 sk. No. 12/23 Karşıyaka / İZMİR" adresindeki çalışma merkezinin açılış töreni yapılacaktır. Törenden sonra İzmir inisiyatifince düzenlenen bir yemekte beraber olunacaktır.

29.10.1990 Pazartesi günü (tatil günü) saat 13.00-18.00 arası İstanbul İl İnisiyatifince Yenikapı Karides Lokantasında tanışma ve dayanışma amacıyla bir kokteyl düzenlenmiştir. Davete Aziz Nesin konuşmacı olarak katılıyor. Davetiyeler İstanbul inisiyatiflerine dağıtılmış olup yukarıda belirtilen irtibat bürolarından da temin edilebilir

TBKP İÇEL İL BAŞKANLIĞININ 17.10.1990 TARİHLİ BASIN AÇIKLAMASIDIR.

Türkiye Birleşik Komünist Partisi (TBKP) İçel il örgütü 11.10.1990 tarihinde başvurusunu yaptı.

Partimizin körfez krizi, ülke sorunları ve çözümü ile ilgili görüşleri aşağıdadır:

Başımızda dolaşan savaş bulutlarını istemiyoruz. Çünkü olası bir savaşta ilk yok olacak yerlerden birisi bölgemizdir. Hiçbir ulusal çıkarımızın olmadığı savaşta ölmek istemiyorsak savaşa karşı çıkılmalıdır. Körfez krizi silahsız, şiddetsiz çözülmelidir. Dünyamızda esmekte olan özgürlük, insancıllık ve barış rüzgarlarının önünün kesilmesine izin verilmemelidir.

Ülkemizde körfez krizini fırsat bilen hükümet çevreleri günlük zamlarla hayat pahalılığını kat kat arttırıyorlar. Devlet tam bir tefeci kurnazlığı ile dar gelirlinin, emeklinin, esnafın cebindeki son kuruşları almanın hesabı içindedir. Yapılan zamlar insafsızcadır ve derhal geri alınmalıdır.

Ülkemizin kangrenleşen sorunlarının temelinde özgürlüksüz, yasakçı devlet anlayışı, 12 Eylül rejiminin tasfiye edilmemiş olması yatıyor. Baskıcı zihniyetlerin son on yılda ülkemizi nereye getirdiği ortadadır.

Ülkemizde var olan bunalımın aşılmasının yolu, bu güne kadar politik sistemden dışlanmış tüm katman, politik hareket ve partilerin güçlerini birleştirerek, sivil bir toplumun oluşmasını hedefleyen tüm güçlerle yeni bir toplumsal anlaşmaya gidebilmelerindedir.

Şiddeti toplumdan dışlayan insancıl, barışçı, özgürlükçü anlayışları toplumda egemen kılacak yeni bir kültür oluşturulmalıdır.

İl örgütümüzün Yerel sorunlarla ilgili görüş ve düşüncelerinden basınımız ayrıca bilgilendirilecektir.

TBKP İl yönetim aşağıdaki şekilde görev bölümü yapmıştır.

Osman Nihat Hatiboğlu Serbest meslek	İl Başkanı
Haşim Sucu " "	İl Sekreteri
Mükerrem Peyker Tekniker	İl Saymanı
Celal Alçamlı Grafiker ressam	Üye
Ali Kılıç Esnaf	"
Yaşar Şen Emekli işçi	"
Edip Targan Avukat	"

Adres : Zeytinli Bahçe Caddesi
Güvenç İşhanı No: 37/16 MERSİN

TİP-TKP BİRLİK SÜRECİ HAKKINDA

Veysi Sarısözen 014176

1
TİP-TKP ilişkileri yaklaşık 30 yıllık bir tarihe sahiptir. (1963-1971) dönemi kendiliğinden legal ve illegal alanlarda, herhangi bir ortak karara dayanmayan fiili bir işbölümü dönemidir. 1971-1974 dönemi, her iki partinin yurtdışındaki kadroları arasında ülkedeki baskı rejimine karşı işbirliği ve örgütlenme sorunlarında ortak arayış dönemidir. 1974-1980 arası her iki parti arasında düşmanca rekabet, çatışma dönemidir. 1980-1986 dönemi çelişkili birlik arayışı, temasları, işbirliği dönemidir. 1986-1989 dönemi, her iki partinin birlik kongresinde resmen birleştiği, resmi birlikten, organik birliğe geçiş dönemidir. 1989 Ağustos-Aralık dönemi birliğin krizi ve fiilen sona erme dönemidir. TİP-TKP birliği, bazı istisnalar dışında TİP kökenli üyelerin yokluğunda TBKP'nin esas olarak TKP kökenli üyelerden oluşan bir kurucu listesi ve yönetici organlarıyla yasal olarak kurulmasından üzerine resmen sona ermiştir.)

2
Her iki parti arasındaki ilişkilerin 30 yıllık tarihini ayrıntılarıyla incelersek, genç marksist kuşakların bu tarihsel deneyden çıkan dersleri öğrenmelerini sağlamak ve birlik için yaşanmak zorunda kalınan bu yaklaşık 30 yıllık birikimin, yaklaşık 30 ayda nasıl darmadağın hale geldiğini bir ibret dersi olarak göstermek, marksist tarihçilerimizin, politikacılarımızın, yazarlarımızın ve gazetecilerimizin her iki partinin geçmiş ve bugünkü fedakar işçi, emekçi, aydın kadın ve erkek üyeleri karşısında ödemek zorunda oldukları bir vicdan borcudur.

3.
Bu arada acilen;

- 1963-1971 döneminde TKP dış bürosunun ve sonra MK'nin TİP'e verdiği desteği, onun legal varlığını koruma kaygılarını "likidasyon" olarak nitemeyen 74 sonrası TKP MK ve PB'nun bu görüşün reddedilmesi;

-1974-1980 döneminde, parti yayınlarında TİP'in önde gelen bazı üyelerine yöneltilen haksız suçlamaların yalanlanması, uluslararası komünist dayanışmanın sağladığı kitlesel ajitasyon araçlarının TİP'e karşı kötüye kullanılışının suçlanması;

-Aynı dönemde, parti yönetiminin ülkede yürüttüğü TİP'le ilgili bütün meşru olmayan operasyonların, doğrudan doğruya TİP içindeki fraksiyoncu faaliyetin, sendikalarda, derneklerde, meslek odalarında TİP'e karşı yürütülen tasfiyeci çabaların, bu arada insan kaybına yol açmasa da, TİP üyelerine karşı şiddet uygulamalarının açıkca mahkum edilmesi;

-Aynı dönemde parti yönetiminin TİP'i uluslararası komünist hareketinden, dünya gençlik, kadın ve barış hareketlerinden izole etme çabalarının kınanması;

-1983 TKP 5. Kongresinde, TİP ile eşit haklı birliğe hazır olmadığımızın başlıca kanıtını oluşturan, taktik nedenlerle TİP'e ve kamuoyuna duyurulmayan, birliğin TKP çatısı altında olacağına dair kongre kararının ve bu taktiğin eleştirilmesi gereklidir.

1974-1976 başına kadar (çalışmalarına katılmamakla beraber) MK üyesi ve Belçika 11 komitesi sekreteri, 1976-1980 başına kadar MK üyesi ve 1980-1986'ya kadar 18 üyesi olarak, TKP yönetiminin işlediği bu hataların özellikle 1976-1983 arası ideolojik karekterli olanlarından doğrudan, diğerlerinden dolaylı ve bütününden ise politik sorumluluk taşıdığını, TİP-TKP ilişkilerindeki olumsuzlukların asıl sorumluluğunun TKP'ye ait olduğunu; TİP-TKP ilişkileri boyunca yapılan karşılıklı hataların TKP'ye ait olanları işaret etmekle kendimi sınırlamayı ise karşılıklı özeleştiri olanağına yardım edeceği kanısıyla yararlı bulduğunu, bu arada belirtmek isterim.

TİP-TKP birlik sürecini değerlendirme amacıyla bir komisyon kurulması ve birlik sürecine katılmış herkese açık bir toplantı düzenlenmesi iki parti arasındaki ilişkilerin tarihinden geleceğe dönük yapıcı dersler çıkartmak ve bu süreç boyunca ortaya çıkan sübjektif kırgınlık ve karşıtlıkları, kamu oyunda partinin birlik politikasına duyulan güvensizliği bir ölçüde gidermek bakımından olumlu bir başlangıç adımı olabilir.

Türkiye'de marksist hareketin birlik arayışlarının bir dizi nedenle karmaşıklaştığı, Kuruçeşme solunun ne yazık ki dağıldığı, sosyalistlerin birlik partisi girişiminin kuruluş kurultayı eşiğinde, doğallıkla en kritik dönemini yaşadığı şu sırada, TİP-TKP birlik sürecini değerlendirme toplantısı kendi önüne çok açık bir amaç koymalıdır, bu amaç realist olmalı, aynı zamanda varolan birlik çabalarını olumsuz yönde etkilememelidir.

Bu toplantı herşeyden önce, TİP-TKP Birlik sürecinin uğradığı başarısızlığa rağmen, gelecekte geniş bir partide aynı saflarda buluşacak olan ve daha şimdiden girişim komitelerinde birarada çalışmaya başlayan TİP ve TKP kökenli marksistler arasında uygar ve örnek bir tartışmayı amaçlamalıdır. Bu ise, sorunları, şu ya da bu geçici politik-örgütsel kaygı ve çıkarlarla değil, tüm marksit hareketin uzun vadeli çıkarlarını ve gerçeğe elden geldiğince yaklaşma kaygısını gözeterek, açık yüreklilikle ve kendi eylemine dürüst, eleştirel yaklaşımla ele almayı gerektirir.

Bu toplantıya, başarısızlığa uğrayan **TİP-TKP birliğini yeniden TBKP çatısı altında canlandırma** gibi bir işlev yüklenince, ya da bu toplantı, mevcut TBKP'nin Birlik Kongresi açısından meşruluğunu tartışma konusu haline getirerek, yeniden Birlik Kongresi temelinde birliği restore etme amacıyla bağlanırsa, bu meydana gelen ağır tahribat ve kaybedilen zaman açısından realist ve sonuç alıcı bir tutum olmaz; aynı zamanda marksist hareketin daha geniş bir partide birlik çabası içinde olduğu koşullarda böyle bir misyonla yüklenmiş toplantı, sosyalistlerin birlik partisi girişimi nezdinde bütünüyle izahı imkânsız bir gayret haline gelir.

Bu toplantıda:

1- TİP-TKP birlik sürecini başarısızlığa uğradığı ve Birlik Kongresinde ilan edilen TKP-TİP birliğinin son bulduğu açıkca ve cesaretle saptanmalıdır.

-Karşılaşılan bu başarısızlığın sonuçlarını, tekrar geriye dönmek suretiyle ortadan kaldırmanın hem mümkün olmayacağı, hem de yanlış olacağı, buna karşılık, olumsuz sonuçları ortadan kaldırmanın ileriye doğru adım atmak, yeni her iki partiden gelme üyelerin, öteki marksitlerle beraber daha geniş birlik platformlarında buluşmaları suretiyle sağlanacağı ilan edilmelidir.

-Başarısız birlik deneyinin tek örgütlü tarafı olarak kaldığı için TBKP, tek taraflı olarak, bu başarısızlığın asıl sorumluluğunu kamuoyu önünde üstlenmelidir.

- TİP-TKP birlik sürecinin başarısızlığına yol açan temel neden olarak, tek tek kişilikleri hedef alan değerlendirmelerden herhalde uzak durulmalıdır. Bunu karşılık, "birlik ve yasallık" ödevlerini karşı karşıya koyduğu iddia edilenlerin yarattığı tartışmanın değil, fakat bu tartışmaya da yol açan, her iki partini kollektif olarak aldığı 16 Kasım kararının TİP-TKP birlik sürecinin başarısızlığındaki belirleyici rolü ortaya konmalıdır.

5
Birlik için gerekli olan pratik temel önkoşul, örgütlü ve eşit haklı tarafların birlik süreciyle ilgili-

tartışmayı birlikte ele alıp, ortak sonuca varmalıdır. TİP-TKP birliğinin sona erdiği noktadan yeniden başlatmanın ve TBKP içinde gerçekleştirmenin ya da Birlik Kongresine yeniden dönerek inşa etmenin, yukarda belirtilen pratik temel önkoşulu, **TBKP içinde ve dışında TİP eğilimini temsil eden, merkezi, örgütlü bir politik varlık bulunmadığı için,** ortadan kalkmıştır.

Birlik Kongresinin eşit haklı ve örgütlü taraflarından birisini oluşturan TİP, **Birlik Kongresinde bağımsız hukuki örgütsel varlığına son vermiştir.** Buna karşılık, bütün organlarda eşitlik ve eşit temsil ilkesi gereği, tıpkı TKP gibi, geçiş süreci boyunca, **giderek sönümlenmesi öngörülen fiilî varlığını TBKP çatısı altında Aralık 1989'a kadar sürdürmüştür.** Geleneksel birlik modellerine uygun olan ve bizde **bütün organlara eşitlik ve eşit temsil ilkesi** temelinde ortaya çıkan bu doğal durum, TBKP Birlik Kongresi tarafından **resmen ilân edilen birlikten organik birliğe geçiş sürecidir.** Bu sürecin özgüllüğü, ayırdedici vasfı, birleşen tarafların eşit haklı fiilî varlıklarını her durumda veri kabul eden bir parti işleyişinin -ona artık ihtiyaç kalmayacağı organik birlik noktasına kadar- zorunlu olması ve geleneksel örgütsel kurallara hertürlü formalist ve bürokratik yaklaşımla hiçbir suretle bağdaşmamasıdır.

Fiilen Aralık 1989'dan ve resmen de TBKP'nin yasalda kuruluşundan sonra TİP'in TBKP içindeki fiili varlığı ortadan kalkmıştır. Bir başka ifadeyle, TİP-TKP birlik süreci sona ermiştir.

TİP-TKP birlik sürecinin sona erişinin başlıca somut özelliği ve en ağır sonucu, TBKP'nin genel olarak yeniden TİP-TKP gibi iki ayrı fraksiyona bölünmesi ya da ortaya birbirinden ayrı örgütlerin, partilerin, grupların çıkması değildir. Böyle bir ayrışma TBKP içinde ya da dışında ortaya çıksaydı, bu sonuç, bugünkü duruma göre, eşit haklı ve örgütlü tarafların yeni bir temelde birleşme ve bugünkü zararları telafi etme olanağını kendi içinde barındırabilirdi.

TİP-TKP birlik sürecinin sona erişinin başlıca somut özelliği, birliğin eşit haklı ve örgütlü taraflarından birisinin tamamen örgütsüzlük durumuna geçmesi ve ne TBKP içinde ne de dışında merkezi bir çevre, grup ya da paltform olarak TİP'in ya da TİP eğilimin örgütlü bir varlığa sahip olmamasıdır.

Demek oluyor ki, kendi bireysel tercihleriyle tek tek TİP kökenli üyelerin TBKP saflarında yer alması bir yana bırakılırsa, TKP-TİP birliğini örgütlü ve eşit haklı tarafların anlaşmasıyla yeniden kurma olanağı ortadan kalkmıştır.

TİP-TKP birlik sürecininsona irişinin en ağırsonucu, uluslararası komünist hareketin hatalarına doğrudan ortak olamayan, ülkemizin politik ve manevi hayatında özel bir saygınlığa sahip, geniş bir yasal çalışma, seçimlere, parlementoya ve yerel yönetimlere katılma deneyi biriktirmiş olan, bu özellikleriyle, Türkiye marksist hareketinin kendini yenilemesinde, kitleselleşmesinde ve birliğinde önemli rol oynayacak olan TİP'in, bu rolü örgütlü bir güç olarak oynaması olanağının ortadan genel olarak kalkmasıdır.

Aynı zamanda, TİP'in TKP ile girdiği birleşme deneyinden dağılarak çıkmış oluşu, genel olarak birlik çabalarına ve özel olarak da TBKP yönetiminin birlik politikasına karşı sol kamuoyunda varolan güvensizliği arttırmış, marksit birlik sürecinin doğal gelişimine de olumsuz etkide bulunmuştur.

Bu durum, TBKP'nin de birlik sürecinde oynayacağı rolü zayıflatmıştır.

6

TKP-TİP birliğinin yeniden kurulması için gerekli olan pratik temel önkoşul ortadan nasıl kalktıysa, daha ileri düzeyde birlik kuruluşunun başlatıldığı bugünkü durumda, **TİP-TKP birliği politik-tarihsel anlamını da kaybetmiştir.**

TBKP, sosyalistlerin birlik partisi kuruluş girişimine katıldığına ve gelecek Kasım ayı kurultayı ile birlikte, en azından bir politik örgüte has olan bütün işlevlerini sona erdireceğine göre, bu partinin kendi bozulan birliğini yeniden canladırma gibi bir meselesi -eğer birliğe kendi damgasını basma ya da geniş partiye katılmama niyeti taşımıyorsa olmamak lâzım gelir.

Başarısızlığa uğrayan TKP-TİP birlik deneyinden sonra, her iki partiden pek çok marksist daha şimdiden sosyalistlerin birlik partisi girişiminde diğer marksistlerle birlikte yer alarak, yaratılmış olan tahribatı, tabandan yukarıya doğru onarmaya çalışıyorlar. Tabanda ortaya çıkan ve TBKP'de birliğe göre çok daha ileri bir düzeyde gelişen bu yeni birlik yönelimini teşvik etmek, ona yardımcı olmak TİP-TKP birliğinin yıkılmasından dolayı kendinde sorumluluk duyan herkesin görevi olmalıdır.

7

Eğer TİP-TKP birliğini yeniden TBKP içinde canlandırmak ya da birlik kongresine geri dönerek restore etmek artık realist bir hedef olmaktan çıktıysa ve bu birlik artık daha geniş birliğe yöneliş koşullarında bütün politik anlamını yitirdiyse, bu durumda, herkesden önce TBKP'nin karşısına şu iki görev çıkmış olmalıdır:

-TİP-TKP birlik süreci boyunca yapılan hataların ortaya konması ve eleştirilmesi ya da otokritik;

-Bu eleştiri ya da otokritiğin eylemde kanıtlanması ya da pozitif otokritik.

8

TİP-TKP birlik sürecini değerlendirme yükümlülüğü, bu süreçte taraf olanların rastlantısal ve münferiden katılacakları bir toplantının değil, istisnalar dışında TİP tarafının yokluğunda yasal olarak kurulma sorumluluğunu alan TBKP'nin görevidir.

TBKP yönetimi, kamuoyu önünde başarısızlığın sorumluğunu açık yüreklilikle üstlenmelidir.

Ortaya çıkan durumdan, 4'lü Komisyon yazısındaki ifadeyle, "hepimiz sorumluyuz" demekle politik açıdan anlamlı bir sonuca varılamaz. Böyle bir gerekçeyle sorunların çevresinde dolaşmak parti olmanın gerekleriyle bağdaşmaz.

Konuya ilgi duyan çevreler, "tarihsel" diye tanımlanan TİP-TKP birliğini sona erişinden bu yana TBKP yönetimin ve parti yayın organlarının konuya cidi bir şekilde halâ yaklaşmamış olmasını hayretle karşılamaktadırlar.

TBKP, TİP-TKP birlik sürecini bütün parti örgütlerinin katılımıyla kendi organlarında ele almalı, değerlendirmeli, kendi mevcudiyetini gerekçelendirmeli ve herhalde inandırıcı bir otokritik herşeyden önce TİP kökenli kitlenin, tüm solun ve ilerici kamuoyunun güvenini kazanmaya çalışmalıdır.

TBKP yönetimine şunlar önerilmektedir:

-16 kasım kararını yeniden, eleştirel bir gözle değerlendirmeli, (bu bölümün sonunda ayrıca ele alınan) bu kararın, TİP-TKP birlik sürecini başarısızlığa uğramasındaki rolünü soğukkanlılıkla sorgulamalıdır.

-16 kasım eyleminden TBKP'nin yasalda kurulduğu ana kadar geçen dönem boyunca parti yönetiminin TİP-TKP birlik sürecini başarısızlığa sürükleyen hataları ortaya konmalıdır. Burada:

a) Birlik kongresinin yapılmasına yasallaşma ve 16 kasım eyleminin mantığı gereği karşı çıkılmasının, özellikle TİP tarafının cidi ısrarları sonucu yapılan kongrenin duyurulmasını geciktirmenin, kongre üstüne cidi, sistemli hiç bir düşünsel faaliyet yapmamanın;

b) "eşitlik ve eşit temsil " ilkesini, geçiş sürecine has zorluklar karşısında, "iş yapmayı önleyen", "Sargın-Kutlu davasıyla ilgili çalışmaları kitleyen" bir faktör gibi göstererek gözden düşürmenin, bu ilkeyi nicel zayıflığından dolayı TİP'e verilmiş bir ödün gibi yozlaştırmanın, giderek bu ilk, ya "çoğunluğun dediği olur" anlayışıyla işlevsiz hale getirmenin, bu anlayışın bir yansıması olarak, birleşik organlar dışında fiili durumlar yaratmanın, nihayet birlik sürecinin karşı karşıya olduğu en kritik anda, "olağanüstü kongre" önermenin ve bunu çoğun-

lukta olan yönetir" anlayışı eşitlik ve eşit temsil ilkesine karşı yöneltmenin TİP-TKP kökenli üyeler arasında keskin bir güven bunalımına neden olduğu açıkça belirtilmelidir.

c) Nihayet ve en önemlisi, geçtiğimiz 1989 Ağustos-Aralık ayları boyunca süren ve ne yazık ki, sağlıklı enformasyon akışı ve çok taraflı değerlendirme yapma bakımından elverişsiz tutukluluk koşullarında Başkan ve Genel Sekreterin müdahaleleriyle daha da keskinleşen tartışmalar seyrinde, TİP kökenli üyelerin ağırlıklı kesiminin "TBKP'yi kurmak üzere resmen dilekçe verme" önerisine haklı ya da haksız gerekçelerle karşı çıktıkları belli olduktan ve bunların kurulacak partide yer almayacakları net şekilde anlaşıldıktan sonra, partiyi yasalda kurma sürecini, üstelik birbirine zıt parti açıklamarıyla-başlatanın ve sonuçta, partiyi istisnalar dışında TKP kökenli üyelerle **kurmanın**, açık bir politik tercih anlamına geldiği ve tartışmasız bir şekilde **TİP-TKP birliğine son verme** kararından başka bir şey olmadığı belirtilmelidir.

d) Birlik süreci boyunca tutulacak ana halkanın yanlış saptandığı, TİP-TKP birliğine öncelik verme zorunluğunun anlaşılmadığı, görüş ayrılığı durumlarında, fiili varlıklarını tüm geçiş süreci boyunca koruyacakları açık olan taraflar arasında anlaşma sağlanmadan, ne denli önemli ve ivedi olursa olsun tek bir adım atmada, yitirilecek zaman ve imkânları göze alma, bu kayıpları tarafların birliğinden alınacak güçle ileride telafi etmeyi düşünme ve buna güvenme, aynı zamanda bu kayıpları, ona yol açanların politik eğitimi için, onların kendi deneyleriyle kavramalarına fırsat verme gibi bir yaklaşımın benimsenemediği gösterilmelidir. Birlik sürecine girenlerin, birliğin çetin sorunlarından şikayete hakkı olmadığı, kendi doğru bildiğini yapmak isteyenin birlik sürecine katılmaması gerektiği, bu arada bir ders olarak çıkarılmalıdır.

e) Parti yönetimi, TİP-TKP birlik sürecini, yukardan beri belirtilen hataların değil de, parti içinde ortaya çıkan "birlik-yasallık" **tartışmasının** çıkmaza soktuğuna ilişkin yerleşik klişeyi, hem yanlış olduğu için,hem de bizzat henüz yerleşen tartışma geleneğini zayıflatıcı, bürokratik-merkeziyetçi yerleşik geleneği canlandırıcı bir anlayış olduğu için reddetmelidir.

Partinin o dönem boyunca **tartışma yüzünden** iş göremez hale geldiği yolundaki görüşler, bizim somutumuzda, tartışma süreciyle ikiz kardeş olan birlik sürecini içine sindiremeyişin, geçiş sürecinin özgülüğünü kavrayamayışın belirtileri olarak yorumlanmalıdır.

Parti yönetimi aynı zamanda, "birlik ve yasallığı karşı karşıya koyma" hatasının birlik sürecini çıkmaza soktuğu yolundaki eşitlemeci değerlendirmeyi de kabul etmemelidir.

Çünkü, birliği yasallığın karşısına koyduğu ileri sürülen görüşle, yasallığı birliğe karşı çıkaran görüş, yarattıkları sonuç bakımından aynı kefeye konamaz. İlki yasallık uğrunda az ya da çok bir şeyler yaptıysa, ikincisi, birliğin dağılmasının sorumluluğunu taşımaktadır. Üstelik, yasallığın olmazsa olmaz koşulu sayılmayacak ve birlikle uyumlu başka alternatifleri olan bir dizi pratik adım adına birliğin feda edilmesiyle bugün doğan sonucu, yasallığın gücyüle telafi etmek imkânsız olmuştur. Buna karşılık, birlik adına yasallaşmada ilgili atılan bir dizi adımın ertelenmesiyle uğranılacak olası kayıpları, kurtarılan birliğin gücüyle telafi etmek, herhalde mümkün olabilir, en azından denenmeğe değerdi.

9

Yukarda belirtilen nedenler arasında ayrı bir önem taşıdığı için, 16 Kasım kararının değerlendirilmesi ayrıca yapılmıştır.

TİP-TKP birlik sürecinin bugün uğradığı **başarasızlığın** temelinde, elde edilen sonuç nasıl yorumlanırsa yorumlansın, zamanlama ve hazırlık açısından bütünüyle iradeci ve sübjektivist karakter taşıyan **16 Kasım kararı yatmaktadır.**

Partinin, artık üç yıldır, bütün çalışmalarını belirleyen ve parti üyelerinin hayata geçirmek için fedakârca çalıştığı, aynı zamanda uygulayacılarının şahsında partiye demokrat kamuoyunda önemli bir saygınlık kazandıran bu kararın birlik sürecinde oynadığı olumsuz rolü anlatmak ve kavramak, bunu içine sindirmek, elbette kolay olmayan bir iştir. Böyle de olsa, bazı parti yöneticilerinin defalarca karşıtlarının -tutukluluk halinin devam ettiği duygusal ortamda- bu kararı açıkça eleştirmeye davet ettikleri, bunu yapmayanları, tutumlarını başka görüşler altında sürdürenleri ise "açığa çıkarmak"tan sözettikleri hatırlanırsa, idealize edilen bu kararı TİP-TKP birlik süreci açısından tsdik etmenin önemi ve haklılığı anlaşılabilir. Kısaca:

Bu karar;

-Birlik Kongresi yapılmadan,

- Kongre platformunu oluşturan ve o güne kadarki ortak teorik yaklaşımlarımızı, program, politika ve parti anlayışlarımızı o şartlar altında olabildiği ölçüde radikal olarak değiştiren yeni parti çizgisi yeterince tartışılamadan;

- bu çizgi üzerinde gerekli hiç bir ciddi çalışma yapılamadan ve parti tabanına yeterince indirilemeden;

-marksist solla diyalog konusu haline getirilemeden;

-her düzeyde birleşik parti örgüt ve organları oluşturulmadan;

-bunların resmi kuruluştan organik birliğe geçiş süreci boyunca birlikte çalışmalarının elverişli koşulları yaratılmadan;

-ortaya çıkacak anlaşmazlık durumunda, tarafları birleştirici herkesin üzerinde birleştiği bir saygın yönetim bileşimi sağlanmadan;

-bir çok risk taşıyan bu eylem boyunca ortaya çıkacak değişik olasılıkları hesaba katan etraflıca düşünülmüş ve parti organları tarafından bilinen esnek, alternatif uygulama planları yapılmadan;

-kongrenin yapılması hakkında bile açık ve net bir görüş bile belirleyemeden alınmıştır.

Kararın bu suretle alınmasının ciddi sonuçları olmuştur.

Kararın uygulamaya konması ile birlikte, yukarda ifade edilen resmi birlikten organik birliğe geçiş sürecine hem bütün karmaşık görevlerin çözümü derhal ikinci plâna düşmüş ve nitekim parti yönetimi "herşey yasallık ve Kutlu-Sargın davası için" sloganını resmen benimsemiştir. **Böylece 16 kasım kararının uygulanması için operatif karar alma ihtiyacı ile birlik kararının hayata geçirilmesi için gerekli sabırlı tartışma ve mutabakat ihtiyacı arasında uzlaşmaz bir çelişki doğmuştur.** Bu çelişki parti basınında kendisini "birlik ve yasallık" tartışması olarak göstermiştir. Taraflardan birinin diğerine katılmasıyla bu çelişkinin çözülmüş olacağı her nekadar söylenebilirse de, böyle bir katılım söz konusu olmadığında, anlaşmazlık giderilmediğinde bu çelişkinin ayrışmaya yol açacağı, fakat bu çelişkiye yol açan faktörün 16 kasım kararı olduğu gayet açıktır. Henüz resmen birleşme eşiğinde olan ve uzunca bir süre birliğin sancılı geçiş sürecini yaşayacağı bilinen partiyi, hazırlıksız olarak bu eyleme yöneltmenin bedeli, birliğin sona ermesidir.

16 kasım kararı, o sırada parti yönetimlerinin ezici çoğunluğuna egemen olan aşırı iyimser politik-hukuki öngörüler temelinde oluşturulmuştur. Parti saflarına da yayılan bu iyimser beklenti, Başkan ve Genel Sekreterin tutukluluk halinin uzamasıyla partide gerginliğe yol açmış, belirtilen çözülmemiş sorunlar ve herşeyden önce partiyi inşa sorunları büsbütün içinden çıkılmaz hale gelmiştir.

Bir dizi iktidar partisinin henüz yıkılmadığı, buna karşılık perstroyka sürecinin tüm ülkelerde olduğu gibi bizde de marksist hareketin yeni bir atılımı için umutlar uyandırdığı; TKP-TİP birliğinin de etkisiyle, daha önceden başlayan marksist birlik arayışlarının yükseldiği bir sırada, Kongrede de onay bulan birliğin kapsamını ge-

nişletme, örneğin TSİP'le birleşme yönündeki girişimler, 16 kasım kararıyla ortaya çıkan ek zorluklar yüzünden ve bu kararın uygulanması adına başarısızlığa uğramıştır.

16 kasım kararı hem parti içi birliğin, hem de olgunlaşan daha geniş birliklerin üzerinde olumsuz etkide bulunmuştur.

16 kasım kararını, hiç bir zaman yapılmayan bilimsel bir tahlil ve öngörü ile açıklamak gerçek duruma uymayacaktır. Her komünist partisi gibi TBKP'nin de yasallık talebi olduğu ve ilk fırsatta bu hakkı elde etmek için harekete geçeceği açıktır. Fakat 16 kasım kararı, daha önce parti organlarının.bu konu üzerinde yaptıkları etraflıca bir değerlendirme temelinde, elverişli bir anda alınmış bir karar olarak yorumlanamaz.

16 kasım kararının herşeyden önce, birliğin getirdiği yüksek moralden ve özellikle Behice Boran'nın kaybının yarattığı haklı duygusal ortamdan, onun cenaze töreni ile ilgili doğan beklenmedik politik gelişmelerden ve bizzat kitlesel gösteriye dönüşen cenaze töreninden güç aldığı herkes tarafından biliniyor. Türkiye'de yürütülen "yasal parti" tartışması karşısındaki tutumu bir yana bıraksak bile, daha Brüksel basın toplantısında Behice Boran'ın yöneltilen bir soruya, TBKP'nin illegal örgütleneceği yolunda verdiği yanıttan bir hafta sonra, partinin örgütlenme rotasını pratik olarak aniden legal yöne çevirmiş olmasını, benim bilgim ölçüsünde, bir başka açıklama yoktur. Dışardan gelen ve partinin hükümetle gizlice anlaştığı iddiasını içeren iftiraları ya da TBKP'nin o arada tartışılan "yasal partiyi" önleme amacıyla hareket ettiğine dair eleştirileri ciddiye almak için ise ortada en küçük bir belirti bile yoktur. Her iki parti yönetiminin, yukarda belirtilen nedenlerle 70 yıllık antikomünist yasakları kırma yolunda istisnai bir fırsat ortaya çıktığına inandıkları açıktır. Bu inancın bütünüyle temelsiz olmadığıda açıktır. Nevar ki, söz konusu olan bu fırsatın partinin birlik sürecine has sorunlara eğilmesiyle kaçmayacak bir fırsat olduğu belli ki, görülememiştir.

Partiyi 16 kasım kararına iten yukardaki faktörler açısından durum nedir?

Bu karar **birlikten güç almakla birlikte**, resmi birlikten organik birliğe geçiş sürecinde partinin en kritik, hassas ve bu anlamda hareket kabiliyeti ve organizasyon gücü bakımından en zayıf bir dönem yaşayacağını, belirttiğim çözülmemiş sorunların yaratacağı ciddi engellerle karşılaşacağını, maalesef, hesaba katmamıştır.

Bu karar, **Boran'ın kaybıyla doğan duygusal artamdan güç almakla birlikte,** onun kaybıyla doğan boşluğun, bu zor geçiş döneminde yaratacağı ciddi sorunları, TİP kadrolarını birleştirici başlıca sübjektif faktörlerden birinin yokluğunda bir partide varolduğu gibi, bu partide de varolan anlaşmazlıkları aşmanın zorlaşacağını, Boran'ın taraflar üstü tarihsel kişiliğini yokluğunda TİP ve TKP yönetimleri arasındaki görüş ayrılıklarını da uyumlaştırmanın başarılamayacağını, pratiğin de doğruladığı bu olumsuz durumu değerlendirememiştir.

16 kasım kararı, **cenaze töreni öncesinde ve esnasında doğan beklenmedik politik gelişmelerden güç almakla birlikte, birincisi,** ülkenin 12 eylülden devrimci ve reformist bir yolla değil, sürünen bir demokratikleşmeyle çıktığını; bu çıkışın başlıca stratejik amacının sol muhalefeti ve kitlesel muhalefeti, 12 eylülcü baskı aygıtını korumak, buna mukabil heran geri alınabilir fiili özgürlükler tanımak ve her alanda sürekli vaatlerle kamuoyunu oyalamak kontrol altında tutmak, bu yolla liberal tarzda bir istikrar sağlamak, ve kapitalist çıkarların korunması temelinde uluslararası gelişmelere ayak uydurmak olduğunu; **ikincisi**, bu durumtadevletin (infaz yasasıyla genel af hareketini, kürtçe konuşmaya göz yumarak Kürt varlığının tanıma hareketinin sürünen bir gelişmeye iteledigi gibi) partiyi de sürünen bir yasallaşmaya zorlayacağını, bu süre içinde mümkün olduğunca onu zayıflatmaya, tecrit etmeye çalışacağını; **üçüncüsü,**bu yıkıcı taktiği başa çıkartarak kitlesel güçlere ise partinin sahip olmadığını, diğer sol güçlerle işbirliğini zayıf kaldığını; **dördüncüsü,** sürünen bir yasallaşmadan, radikal bir yasallaşmaya geçişin ancak, partiçi durumu stabilize etmeye, TİP-TKP birliğini güvence altına almaya, cesaretle birliğin kapsamını genişletmeye, ülke çapında ve ülke dışında çok yönlü bir hazırlığa ve bu karara temel oluşturan işaretleri değil, partinin ön sıralarında yer alacağı bir kitlesel hareketlenme anını kollamaya bağlı olduğunu hesaba katmamıştır.

Bütün bunların sonucunda **parti en kritik iki buçuk yıl boyunca, sürünen bir yasallaşma sürecine mahkum olmuş, yalnız TİP-TKP birliğini değil, aynı zamanda yasala radikal bir çıkış olanağını da kaybetmiştir.**

Yasala çıkış stratejisinde hata yapıldığı açıktır. Bu hatayı kavramak yerine, genellikle yasala çıkış aşamasında komünist partilerinin benzer kayıplara uğradığına dair yaygın bir savunma ajitasyonu yapıldığı görülüyor. Portekiz ve Yunanistan partilerinin deneyiyle temelendirilen bu iddia, uğranılan kayıpların görülmesini önlediği gibi, adı geçenlerin, legale çıkışı ile TBKP'nin legale çıkışı arasında hiç bir benzerlik olmaması nedeniyle de isabetsizdir.

Bu partilerin yasala çıkışlarının politik koşulları çok farklıdır.

Adı geçenler faşist rejimlerin devrimci ve radikal yoldan yıkıldığı koşullarda yasala çıkmışlardır. TBKP ise sürünen bir demokratikleşme sürecinde legale çıkma kararı vermiştir.

Adı geçenler, kitlesel bir yükseliş temelinde ve saflarına bir kaç on günde onbirlerce ve yüzbini aşkın üye kazanarak yasala çıkmışlardır. TBKP ise, tam tersine, daha geniş tabanlı illegal bir örgütsel güçten, daha dar bir legal örgüte dönüşerek, büyük kayıplarla legal olarak kurulmuştur.

Adı geçenler, genellikle uzun gizlilik koşullarında çalışmış olan, pek çoğu 50-60 yaş dilimini aşmış eski komünist kuşağı, onlar genç kuşak komünistlerle birlikte çalışma ve yeni legal şartlara ayak uyduramadığı için kaybetmiştir. TBKP ise, çoğunluğunu legal çalışma deneyimi olan, 30-40 yaş dilimindeki üyelerinin çok büyük kısmını kaybetmiştir.

Adı geçen partiler, yasala çıktılarında eski "solcu" ve dogmatik strarejilerini değiştirmiş ve genellikle eski üyelerin tutucu direnciyle karşılaşmış, bir çoğunun ayrılması bu yüzden olmuştur. TBKP ise, üyelerinin büyük kısmını bu nedenle değil, tersine kendi eski dogmatik, sekter yaklaşımını sözde reddetse bile eylemde koruduğunu iddia eden, kendilerini daha "yenilikçi" sayan üyelerini kaybetmiştir.

Uğranılan kayıpların ağırlığını hafifletici ve gerçeğe uymayan bu ve benzer bir ajitasyon, partinin açık bir otokritik yapmasını ve doğru bir yönelim almasını zorlaştıracaktır.

Bütün bu yazılanların, partinin antikomünizme karşı yürüttüğü mücadeleyi hedef almadığı herhalde açıktır. Burada, bugün birlik açısından (ve yasallık açısından) karşı karşıya olunan olumsuz duruma açıklık getirme çabası sözkonusudur. Bu eleştiriye katılıp katılmamak herkesin kendi bileceği bir iştir.

Şurası açıktır ki, 16 kasım kararının bu eleştirel değerlendirmesi, hiç bir şekilde bu kararı cesaretle uygulayan Sargın ve Kutlu'nun, tüm bu eylem boyunca fedakârca ve yaratıcılıkla çalışan yurtiçi ve yurtdışı parti örgütlerimizin ve üyelerimizin çabalarına en küçük bir gölge bile düşürmez.

TBKP'nin, TİP-TKP birliğini kaybetme gibi çok ağır bir bedel ödediği bu eylem, Türkiye'de antikomünizme darbe indirdi ve en önemlisi bir dizi iktidar patisinin skandallarla yıkıldığı bir aşamada, Türkiye'de komünis-

tlere ve sosyalizm yanlısı insanlara karşı Batıda görülen türden aşağılayıcı bir kampanyanın da önünde bir dalgakıran oldu. O nedenledir ki, tamanen başka nedenlerle ne ölçüde eleştiriye uğrarsa uğrasın, sağduyulu kamuoyu, bu eylemden kendisinin kazançlı çıktığını anlamakta ve Sargın ve Kutlu'nun eyleminde kendisini kuvvetle duyuran sivil toplum güçlerine güven duygusunu, Türkiye komünistlerinin başka ülkelerde yaşanan bürokratik diktatörlüklere has hatalara düşmeyeceklerine dair bir kanıt olarak içgüdüyle sezmektedir.

TBKP'nin önünde duran görev, büyük bir bedel ödeyerek elde ettiği bu kazanımın zerresine bile dokunmadan, onu tüm marksist harekete armağan etmekten ibarettir.

10

TBKP defalarca yaptığı açıklamalarla geniş marksist partiye katılma tercihini ortaya koydu.

Bu geniş partinin kurulması güvence altında mı? Son anda kurulamazsa ne olacak?

Partinin, bu türden sorular sorma lüksü yoktur, olamaz. Bu sorulardan, birlik partisinin başarısızlığı durumunda TBKP'yi koruma yönünde ihtiyatlı bir tutumun haklılığı ise hiç çıkmaz. Herkesle başarıyı paylaşmak isteyenin, herkesle başarısızlığın yükünü de ortak olmayı göze olması gerekir.

Şu ya da bu birlik enkazının üstünde herşeye rağmen ayakta kalmak, belki de artık yıkılmaktan daha kötüdür. O nedenle TBKP, daha şimdiden muhtemel bir başarısızlıkta rol oynamamak, tam tersine birliği başarıya ulaştırmak için, kendi mevcudiyetiyle çelişse bile her türlü fedakârlığı yapmalı, ne yazık ki sol kamuoyunda oluşan tereddütleri aşmak için somut adımlar atmalıdır. Bu aynı zamanda TİP-TKP birlik sürecine ilişkin otokritiğin en inandırıcı kanıtı olacaktır.

Şimdi birlik, otokritik demektir.

TBKP yönetimine şunlar önerilmektedir:

-Zaten bir ay sonra, Kasım kurultayı ile birlikte, TBKP 'den birlik partisine geçecek olan eski TBKP üyelerinin yasal TBKP'ye üye yapılması kampanyasının durdurulduğu bir iyi niyet belirtisi olarak ilân edilmeli;

-Kurultay eşiğinde, TBKP'nin hiç bir yerde yeni il ve ilçe örgütü kurmayacağı, varolanları ise yasal açıdan gerekli minimal düzeyde sınırlayacağı açıklanmalı;

-Eğer birleşik parti, komünist adıyla parti kurma ve antikomünist yasaklara karşı TBKP'nin şimdiki yasal varlığını, onu kapatma girişimlerine karşı savunma görevini üstleneceğini açıklarsa, bu durumda TBKP'nin Kasım kurultayından sonra hukuki alan dışında hiçbir politik, pratik, ideolojik ve örgütsel bağımsız faaliyette bulunmayacağı belirtilmeli;

-Parti, aynı zamanda sosyalistlerin birlik partisine de yönelik bir öneri olarak, ayrım gözetmeksizin Kürt ulusal hareketinin ağırlıklı kesimleriyle mutabakat sağlamadıkça, bugünkü savaş hali şartlarında ve bu şartlar kalkmadıkça, TBKP'nin ve bir başka Türkiye çapında kurulacak partinin Türkiye Kürdistanında yasal il ve ilçe kurma hakkına sahip olmadığını ilân etmeli, bölgedeki TBKP üyelerini hertürlü örgütlenme, işbirliği ve katılma kararında serbest bırakmalı;

-Parti yönetimi aktif bir şekilde, sosyalistlerin birlik partisi girişimlerine katılan TBKP üyeleri ve yandaşları arasında, her düzeydeki örgütsel yönetimlerde çoğunluğu elde etme çabasından uzak durulması ve tabanda çoğunluğa sahip olunan yerlerde delege ve yönetici, temsilci vb. seçimlerinde çoğunluğu bilinçli olarak almama ve mümkün olduğunca her eğilimin temelini sağlama tutumunun benimsenmesi yolunda eğitici çabalar harcamalı, aksi tutumları kamuoyu önünde birliğin çıkarlarıyla bağdaşmayan davranışlar olarak açıkça eleştirmeli;

-İlk kurultayla birlikte oluşan organlarda çoksayıda TBKP'linin temsil edildiği yönündeki kaygıları gidermek amacıyla, bu organlara seçilmiş olan bir kısım parti üyesi, bir iyi niyet belirtisi olarak, bu organlardaki işlerini eskisi gibi sorumlulukla yerine getirmeye devam etmek koşuluyla, üyeliklerden feragat ettiklerini açıklamalı;

Parti, sosyalistlerin birlik partisi kurulduktan sonra da, TBKP kökenli üyelerin bu parti saflarında daha geniş birlikten yana rol oynamalarını kolaylaştırmak için, şimdiden birlik konseptini geliştirmeli, "hareket biçiminde örgütlenmiş akımla, parti biçiminde örgütlenmiş akımın birliği ve birlikte devrimci yenilenmesi" konseptine sahip çıkmalı; bu amaçla Devrimci Yol çevresince ortaya atılan "muhalefet meclisi" önerisini dikkatle incelemeli, bu önerinin sosyalistlerin birlik partisi girişiminde tartışılmasına önayak olmayı, ve Devrimci Yol, Kurtuluş, TBKP ve benzer çevrelerle bu öneri temelinde tartışmalıdır;

Sosyalistlerin birlik partisi program tartışması eşiğinde, TBKP yöneticileri (yazarlar, teorisiyonlar değil partiyi dışta temsil edenler) tartışmalı teorik, politik sorunlarda diğer marksist gruplarla diyalogu zorlaştırıcı, program tartışmasını tıkayıcı açıklamalarla partiyi bağlamaktan kaçınmalı; özellikle şu hususlarda:

a) "marksist yenilenme"nin ancak kitlesel hareket içinde ve maksimum birlikteliğin dölyatağında olgunlaşacağı, sosyalistlerin birlik partisinin bu yolda ilk adımı oluşturacağı, er ya da geç uluslararası ve ülke çapında yükselecek bir kitlesel atılım içinde biçimlenecek hareket-parti sentezinin ise devrimci yenilenmeye yolu açacağı öngörüsüyle hareket etmeli, kendi yenilenme çabalarını böyle bir yenilenmenin .... düşünsel hazırlık denemeleri olduğunu alçak gönüllükle dile getirmeli;

b) SBKP'nin devletlerarası ilişkilerle ve herşeyden önce SBKP'nin dünya ölçüsündeki kendi faaliyeti ile ilgili tezlerini, yeterince incelemeden, ülkemizdeki sınıfsal, politik, ekonomik, ekolojik ve cinslerle ilgili alanlara kabaca ve olduğu gibi uygulamaktan kaçınmalı;

c) Bencil sınıf konumlarından vazgeçmeyen sormaya ile ve demokrasiyi içine sindiremeyen, dışarda ise bölgesel gerginliklerden medet umup politik güç ve çevrelerle partinin uzlaştığı izlenimini yaratan tutum ve demeçlerden uzak durmalıdır.

TİP-TKP birlik süreci ile ilgili bu değerlendirme, 4'lü komisyona ve onun aracılığı ile TBKP üyesinin komisyon adına benden görüş yazmamı istediği için, aceleyle, kaleme alınmıştır.

Bu yazıda, TİP-TKP kökenli üyeler arasında ortaya çıkan, görüş ayrılıklarının içeriğine girilmemiştir. Bana öyle geliyor ki, zaten bunların birlik sürecinde ciddi bir etkisi de olmamıştır ve belki de sahipleri tarafından bile çoktan unutulmuştur.

Komisyon yazıyı istediği gibi kullanabilir. Dikkate alır ya da almayabilir. Yalnız, eğer, beklenmedik şekilde TİP-TKP kadroları arasında bir uzlaşma olmuşsa, ya da taraflardan birisi bu metnin yapılacak olan toplantıda böyle bir muhtemel uzlaşmayı zorlaştıracağını iddia ederse, o durumda, komisyon bu metni gün ışığına çıkarıp çıkarmamakta kendini serbest saymalıdır. Bana sorulursa, gerçekler, uzlaşmaları, birleşmeleri sadece kolaylaştırır.

Çalışmalarınızda başarılar dilerim.

19 Eylül 1990 Krefeld

90'lı yıllara girerken merhaba toplum !

FERHAT KENTEL

80'li yıllarla birlikte, Türkiye'de bir devir de kapanıyor. Kapanan dönem aslında kriz sinyallerini 70'lerde veren bir dönem. Yeni dönem ise, 80'li yıllarda artık giderek işaretleri belirgin hale gelmeye başlayan ve 90'larla birlikte aydınların gözardı edemeyecekleri, derinlemesine analizler gerektiren bir dönem.

Kapanan dönem aydın ve seçkinlerin genel hatlarını çizdiği, yukarıdan şekillendirilen, modernleşmenin genel ilkelerine uyumlu bir toplum yaratma yolunda yaşanan bir dönem.

Yeni dönem ise, seçkinlerin yukarıdan tanımladığı ve hatlarını çizdiği süreçten neredeyse tam bir kopuşla birlikte, gelişme dinamiklerinin aşağıda, toplumsal sınıflar düzeyinde gerçekleşmeye başladığı bir dönem.

Demek ki, yeniyi eskiden ayırdetmek için 1) yükselen ve geri çekilen aktörlerin[1] eylem ve ifade biçimlerinden çıkarak 70'li yıllardaki toplumsal "hareketliliğin" ya da "krizin" anlamını, 2) 80'li yılların özellikle ikinci yarısında ortaya çıkan yeni toplumsal aktörleri ve yeni ifade biçimlerini, 3) bir toplumun "kendini yakalaması", "kendini anlaması" için temel araç olan aydınların bu süreç içindeki yerini incelemek ve anlamak gerekmekte.

Burada özellikle aydınlar üzerinde durulacak; aydının "eski" ve "yeni" karşısında aldığı tavır ve değişen rolleri incelenecek. Çünkü, aydınlar "aydın" olmalarını sağlayan "entelektüel" faaliyetlerinin yanısıra, toplumsal değişme süreci içinde oynadıkları rol aracılığıyla aktör konumuna da giriyorlar. Bu yeni konum ise yukarıda belirttiğimiz eski/yeni dönem ayırımında önemli ipuçları veriyor. Bir başka deyişle, aydının konumu farklılaşıyor.

70'LERDE NE OLDU?

1950'li yıllarla birlikte başlayan toplumsal güçlerin özerkleşme süreci, aynı zamanda Kemalist modernleşmeci devletin dışında farklı toplumsal dinamiklerin oluşmaya başladığını gösterdi. Bu toplumsal dinamikler o zamana kadar "modern" toplumun çevresine itilmiş farklı bir "toplumun" varolduğunun, hatta bu toplumun farklılaştığının ve karmaşık bir yapıda da olsa kendine özgü ifade biçimlerinin ilk işaretlerini vermeye başladı.

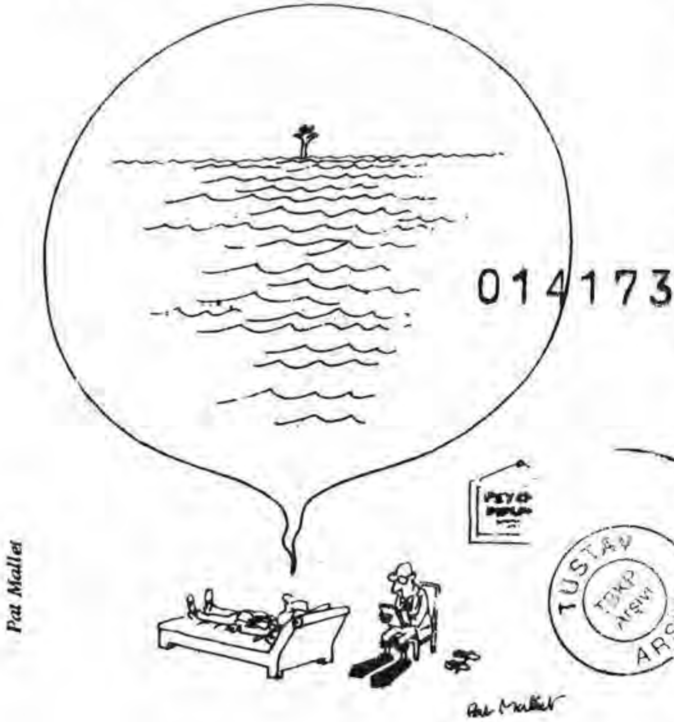
Ancak belirsiz, karmaşık yapıya sahip "çevredeki toplum", Demokrat Parti'de geçici bir süre kendi ifadesini bulması bir kenara bırakılırsa, gerçek anlamda 1960'lı yıllarla birlikte modernliğin bir tezahürü olarak siyasallaşmaya başladı. Dernekleşme, sendikalaşma, örgütlenme bu şekilde devreye girdi. Bir anlamda 60'lı yıllar, devlet dışı alanda, modernleşen toplumun "birinci yükselme devri" oldu. 15-16 Haziran'da doruk noktasına çıkan işçi sınıfı hareketinin sembolize ettiği yükselme hareketi, devlet tarafından sisteme entegre edilemedi.

Sanayisi, kentleri, artan iletişim ve hareket olanakları ile hızlı bir dönüşüm geçiren toplumun beklentilerini, arzularını temsil eden, dolayısıyla "toplumsal" olan bu hareketin önünün açılmaması hızlı bir krizi ve çöküşü getirdi. Hareket "toplumsal"dan "politik"e kaydı. Türkiye tarihinde ilk defa bu kadar yoğun ve radikal olmak üzere aydın ve yarı-aydın kesimler devlete karşı, yeni bir misyon yüklenerek idealleştirdikleri toplumsal tepkinin temsilciliğini üstlendiler. Bu misyon aydın için pahalıya maloldu. Tarihinin en kısır entelektüel dönemine girdi. Entelektüel üretim durunca politik eylem içinde yer alan aktör aydın konumuna girdi. Toplumsal kriz ve aydının krizi siyasal şiddette buluştu. İdeolojilerin kutupları sığınak yerleri oldu; toplumsal ilişkiler yerine savaş hali egemen oldu. Ancak ilişki içinde varolabilecek toplumsal aktörler öldü, yerlerini birbirlerini yoketme amacı güden ordular aldı.

Böylece geleneksel devlet-aydın işbirliği sona erdi. Ancak devlete karşı yer alan bu aydın, Kemalist devletçi aydının sadece bir uzantısı idi ve aynı zamanda yukarıdan müdahaleci jakoben aydın anlayışının da yaşadığı krizin ifadesi idi. Toplum aydının elinden kayıyor, bilinemeyen bir yere doğru ilerliyordu.

Oysa toplumsal kriz aynı zamanda kendi bünyesinde yeninin işaretlerini de vermeye başlamıştı. Siyasal şiddetin ortalığı kasıp kavurduğu bir dönemde, hiç beklenilmeyen bir yerden, "işçi sınıfının öncü politik mücadelesinden" değil, daha da derinlerden, hızlı toplumsal dönüşümün ortaya çıkardığı kriz karşısında çok farklı toplumsal ifadeler, daha çok acı çığlıkları atarak, tanınmayı, kabul edilmeyi bekleyerek, toplumsal yaşama utangaç, saygılı bir şekilde giriyordu. Arabesk müzik, devlet tarafından belirlenen "kültür politikaları"na karşı, farklı bir özerk alanın varlığına işaret ediyordu. Ancak "berrak" olmayan bu çığlık, sadece çığlık olarak kaldığı için "ses" olamadı, 80 sonrasında çok daha güçlü bir şekilde yeniden gündeme gelmek üzere kenarda kaldı.

Arabeske paralel olarak yeni, kentlileşen kesimlerin temel ifade biçimlerinden biri olarak radikal İslam'ın doğuşu da aynı döneme rastladı. Ne modernleşmeci batıcı zihniyet ile örülmüş kimlik etrafında, ne de geleneksel kimlikler etrafında kendini tanımlayamayan yeni toplumsal sınıflar, "arada" oluşma sıkıntıları çeken kimliklerini korumak için İslam'a sarılmaya başladılar. Ancak arabesk sadece bir yaşam biçimi olarak vücut bulurken, İslam, modernleşmenin bir ürünü olarak ve yeni toplumsal sınıfların aydınları aracılığıyla ideolojileşme sürecine girdi. Toplumsal bir olay olmanın öte-

Pat Mallet

sinde politik olarak temsil edilme başarısını gösterdi.

Krizden çok kaos olarak adlandırılabilecek böyle bir ortamda, aydınların politik hareketi bir anlamda Kemalizmi en uç noktaya vardırmış, Stalinizmle buluşturmuştu. 2. Dünya Savaşı öncesinde demokrasinin girmiş olduğu kriz karşısında totaliter ideolojilerin yaygınlaşmasına benzer şekilde, Türkiye'de de otoriter ve totaliter ideolojiler global, tümcü yaklaşımları ile toplumun en dinamik kesimleri olan gençler için kriz karşısında kurtuluş yolu olarak ortaya çıktı. Bu ideolojiler, Türkiye toplumunun yerel, geleneksel özellikleri ile birleşti ve yeniden üretildi. *Cemil Meriç*'in deyişiyle sosyalizm bir din oldu; *Marks* ve *Kapital*, *Muhammed* ve *Kuran*'ın yerini aldı.[2] İnsanlar liderlerinin gösterdiği yolda ölüme koşarak gittiler, kendilerini "Türkiye halkları için feda ettiler." Emperyalizme karşı "üçüncü dünyacı", "bağımsızlıkçı" goşist ideolojiler, varolmayan, ütopik bir halk adına, aslında toplumdan korkan ve "emir-komuta zinciri" çerçevesinde işleyen totalitarizmin en modern biçimi olan stalinizme bağlı olarak gelişti.

Paradoksal bir biçimde, goşizm toplumsal aktöre güvenmeyen, tersine aydının gücünü temel alan bir ideoloji olarak, ancak bireyin gücünü yüceltmesinden ötürü söz konusu sürecin bitişini hazırladı.

Goşizm 1970'li yılların sonunda siyasi misyon üstlenmiş aydınların sonunu getirdi. Kemalist çizgiyi izleyen ve toplumu kurtarma misyonunu üstlenen aydın gözlerini toplumdan kendine çevirdi. *Birikim Dergisi* bu alanda, etkisi gerçek anlamda 80'lerden sonra görülecek bir tartışmayı başlattı. Kemalizmden, Sosyalizme giden yolun sonunda, aydın platformunun hâkim gücü "sol" aydın toplumu kurtarma operasyonunun başarısızlıkla sonuçlanması ile kendini sorgulamaya başladı, bireye döndü.

80'LER: HERKES KENDİNE AYDIN

12 Eylül 1980 darbesi yaratmak istediği homojen, tek tip toplum yerine beklemediği bir gelişme yönünde katalizör rolü oynadı.

Devletin yukarıdan müdahalelerle sürekli olarak biçimlendirmeye çalıştığı toplum, artık 1920'lerin cemaat yapılı insanlar topluluğu değildi. Farklılaşmış, modern sınıf ve aktörlerin toplumsal dinamiklerin temel öğesi olduğu bir yapıda, aydınların kendi çaplarında vardıkları son durağa, devlet de Kemalizmin 1980 versiyonu yorumu ile varmış oldu. "Azgın" toplumla kanun ve kararnamelerle, idam ve hapisanelerle, muzır yasalarıyla, olağanüstü hallerle, Kuran'dan ayetlerle başa çıkmaya çalıştı.

Devletin son müdahalesi, *Birikim*'le başlayan, ancak siyasal şiddet ortamında cılız kalan sorgulama sürecini yeniden ve daha güçlü olarak başlattı. Özgün bir devrimci deyişiyle, "Halkın devrimci teoriye uymaması" nedeni ile başarısızlığa uğrayan, dolayısıyla gözlerini toplumdan bireye çeviren 80'lerin aydını, bireyin karşısında kocaman devleti gördü. Devlet her yerdeydi. Mikro iktidarlar bireyselleşmeyi engelliyordu. Devlet toplum tarafından içselleştirilmişti. Kentler, aktörler aslında bir "düzenin" tezahürüydü. Cumhuriyet aydınının dışarıdan ithal ettiği "modernleşmiş toplum" projelerine temel oluşturan teoriler yerine, yeni aydın yapısalcılık/kritik Marksizm teorilerini ithal etti. Türk aydınının *Althusser*'le başlayan yeniden teorikleşme süreci, *Barthes*, *Levi Strauss* ve *Foucault*'dan geçerek toplumsal formasyonu didik didik etti.

Bu sürecin iki sonucu oldu. Bir yandan bireyi yücelten, daha doğrusu bireyi arayan entelektüel üretim, çeşitli dergi ve yayınlar aracılığıyla devlet dışında özerk alanların yaratılmasının koşullarını aramaya başladı. YAZKO, BİLSAK, BİLAR girişimleri, *Somut*, *Yeni Gündem* gibi dergiler bu dönemin ürünleri oldu. Otoriter ve totaliter rejim denemelerine karşı, "sivil toplum" önemli ipuçları veren bir araç olarak algılandı.[3] Ancak, *Marks*'ın yapıtları toplumsal dinamikleri, sınıflar/aktörler arası ilişkileri anlamak yönünde nasıl çok önemli bir araçken ideolojiye, hatta dine dönüştüyse, sivil toplum da yatay toplumsal ilişkileri anlamak için çok önemli bir araçken, "sivil toplumculuk" ideolojisine dönüştü.

Ancak diğer yandan, otoriter devlet, komuta ekonomisi gibi gelenekselleşmiş yapılara karşı aydınlar ve yeni politik seçkinler tarafından açılan ve bireyi ön plana koyan bu savaş, ekonomideki liberalleşmenin yanısıra zihinlerdeki liberalleşmeyi de beraberinde getirdi. Bir başka deyişle entelektüel goşizm liberalleşti. Ve liberalizmin en önemli işlevi olan "temizlik" harekâtı başladı. Devletçi, yukarıdan müdahaleci misyoncu tabular yıkılmaya başladı.

Bu gelişme Kemalist/devrimci çizgi içinde eskisinden çok farklı iki temel aydın tipi yarattı. Birincisi 80 sonrasının yukarıda anılan temel dönüşümünü yansıtan ve eski ile bağlarını en azından misyonlar bağlamında koparmış liberal aydın, diğeri ise çok daha az etkin olmakla birlikte, birinciye olan tepkinin de motive ettiği, geçmişle bağlarını yeni bir düzlemde yükseltip, şimdiye kadar açığa vurulmamış bir şekilde "aydıncı" olan ve politik eğilimleri yüksek, her şeyden önce aydın gücüne güvenen, fakat devrini kapatmış öncü aydın.

Aralarındaki önemli farklılıklara rağmen, her iki aydın tipinin en önemli ortak özelliği, artık kendileri için varolma

rı şeklinde ortaya çıktı. Adalarına kapanan bu aydınlar daha çok birey olarak kimliklerini koruma, hatta varolma mücadelesi içinde demokrasi ve insan haklarına sarıldılar. Ve yeni bir ideoloji ortaya çıktı: "demokrasicilik".

Ancak, demokrasi de sivil toplumun akıbetine uğrarken, aydınlar toplumsal olaylar karşısında ciddi korkular içine girdiler. Çünkü her ne kadar devlet katından inmiş olsalar bile modernleşmeci zihniyetin temsilcileri olmak vasıfları ile topluma karşı duydukları güvensizlik, baskın özellikleri olmaya devam ediyordu.

İşte, tezahürleri başlıca İslami hareket ve arabesk olan, çevreden gelip, merkezdeki "çağdaşlaşmış toplumu" tehdit eden ve "2. yükselme devrini" 1980'lerin ikinci yarısında yaşayan bu "yeni toplum", aydınların korkularının temelinde yatıyor.

Aydın Uğur'un deyişiyle "Allah Allah bu nasıl sevmek!" diyerek "gümbür gümbür" gelen bu yeni toplum[4] karşısında, kimliğini kaybetmiş ve yeni kimliği için mücadele eden yerliler karşısında sömürgeci beyaz adamın korkusunu andıran bu korku, 80'li yılların 90'lara bıraktığı ve toplumsal değişmenin vardığı boyutun en önemli göstergesi.[5]

Ancak özellikle savunmaya çekilmiş bu aydının (özellikle "liberal" olanın) çok önemli bir özelliği de aynı minvalde belirginleşti. Bu özellik yeni aydının girdiği "özne" olmanın bir özelliği ya da bir cephesi. Totalitarizme ve işkenceye, slogancı söylemlere, iktidar politikalarının sahte rasyonalitelerine, belli bir dünya görüşüne veya örgütlenmelere kendini adamalara, bağlanmalara karşı çıkarken[6] ve devrimcilikten liberter/liberal bir konuma girerken bu aydın "özne" olma yolunda önemli adımlar attı. Ancak bu tür bir çerçevede sıkışıp kalan özne, diğer cephesini, yani öznenin tolumsal boyutunu yoketme tehlikesini de doğurmakta. Yani öznenin toplumsal örgütlenme karşısında aldığı mesafe onu kendi içine kapatmadığı sürece, –aydını ele alırsak, entelektüel platformda–, aktör haline dönüştürebilir.

Burada karşımıza dillerde yoğun biçimde dolaşan birey/bireyselleşme söylemi ve ortaya koyduğu soru tekrar karşımıza çıkıyor. Bireyselleşmek adına ayrılaşan bireylerden oluşan küçük, homojen "mesafeli aydın" cemaatleri mi, yoksa toplumsal yaşama ses veren, görünenin arkasında yatanı arayan, onu şeffaflaştıran, dolayısıyla "toplumsal" olan bir aydın mı? Bu soru, 80'li yıllar sonunda aydının çözmesi gereken, onun varoluşunu ilgilendiren en önemli soru ve sorun.

Bu sorun nasıl çözülebilir? Ya da misyonlardan, badirelerden geçmiş aydının yeni toplumsal yapıda üstleneceği rol nasıl tanımlanabilir? Her şeyden önce aydının karmaşık, fakat özünde ikili olan işlevini vurgulamak gerek. Aydın bir rol, bir statü, bir sınıf değil. Aydın bir aktör. Başka aktörlerin, sınıfların yerine kendini ikame eden bir aktör değil, kendi alanının, yani zihinsel üretim alanının bir aktörü. Söz konusu ikili işlev bu alanda anlaşılabilir. Bir yandan toplumu anlamaya yönelik zihinsel üretimde bulunup, ideoloji üretimine katkıda bulunurken, diğer yandan toplumsal yaşam içinde ele aldığı olaylar ve aktörleri kamuoyunun gündemine sunar. Bilinmeyene, fark edilmeyene ses olur. Bir başka deyişle, yaşananların dile gelmesine, şekillenmesine, ideoloji olarak kamuoyunda yer almasına olanak hazırlar. Kaos durumundan, savaş halinden (1975-1980: siyasal şiddet; 5000 ölü) sivil ilişkilere, karşılıklı tanıma ve öğrenme ilişkilerine bu şekilde geçilir ve toplumsal ilişkiler egemen olur.

Buradan çıkan sonuç, aydının ne fildişi kulesine kapanmış bir saf "özne" bilimadamı, ne de militan olduğudur. Ya da aydın, dile getirmek, analiz etmek konusunda "militanlaşabildiği" ölçüde aydın olabilir. Bu militanlaşma, kendine çekilme ve angaje olma, hayat ve ölüm, siyah ve beyaz, insan hakları ve totalitarizm, birey ve devlet arasında bir alanın, toplumsal bir alanın bulunduğunu anlamaktan ve onu yükseltmekten geçer.

90'LAR, DEMOKRASİ VE KAMUOYU

Bugün, 1970'lerde 1. dalgasını yaşayan ve 80'lerde artık gözleri delecek hale gelen toplumsal dinamiklerin farklılaşması ve 2. yükselme dalgası ile, hatta artık içine girilen çok farklı bir dünya ile karşı karşıyayız.

Yeni dönemin, yeni dünyanın işaretleri çoğaldı. "Soğuk", rasyonel, Cumhuriyet'in modernleşmeci ideolojisinin yaratmaya çalıştığı, görevlerini ve haklarını bilen "vatandaş toplumundan" daha "sıcak" bir toplumsal yaşama geçiliyor.

Bu sıcaklık, ahlaki boyutta, yerellikte, kimliklerin kıskançlıkla korunmasında, farklılıkta, hoşgörü arayışında, kısacası bir arada varolmak için çok daha fazla özen ve çaba gerektiren bir sıcaklık.

Bu sıcaklık, örneğin İslami harekette en bariz örneğini yaşıyor. Toplumun kenarlarına itilmiş bir kimlik, bugün modern bir görünümde (kimileri istediği kadar kara çarşafı, şalvarı modern olarak görmesin, çarşaflılar istedikleri kadar kendilerini modern olarak tanımlamasınlar) toplumsal yaşamda aktif olarak yer almak için geliyor. Artık kimliğini koruma ve savunma cephesinden daha baskın hale gelen projesini toplumsal yaşamın merkezine oturtmak isteyen bir toplumsal hareket olarak geliyor.

"Soğuk", blokajların olduğu bir toplumda bir toplumsal hareketi totaliter eğilimlere çeken savunma cephesinin güçlenmesidir. Yani kimliğini korumak için tek tip kimliği yaratmaktır. İran'da olan, Cezayir'de gerçekleşmekte olan budur. 1970'lerde totaliterleşen Türk sol hareketinde ortaya çıkan bu özelliktir.

Oysa şimdi, önceleri laik cumhuriyet karşısında "isyan" ve "kopmayı" (savaş hali), sonra "geri çekilmeyi" (savaşta yenilgi)[7] ve daha sonra ise toplumsal yaşam içinde "tanınma", "talep etme", yani modern aktör olma sürecine giren islami hareket, verdiği sosyolojik dersler bakımından eşsiz bir hazine gibi karşımızda duruyor. İçinde barındırdığı, demokratik ve totaliter eğilimlerin hangisinin baskın geleceği ise,[8] onun karşısında aktör olarak (yani "tanıyan" ve onun tarafından "tanınan", ortak bir platformda/onunla mücadele içinde) varolabilecek olan toplumsal güçlerin varlığına bağlı.

İşte demokrasinin anlaşılmasının önemi de burada. Çünkü, aydınların "demokrasici-

Aydın, dile getirmek, analiz etmek konusunda "militanlaşabildiği" ölçüde aydın olabilir.

lik" yanılgısı ve Türkiye'de giderek yoğunlaşan demokrasi üzerine talepler ve tartışmalar, aslında varolan temsil sisteminin de aksayan yönlerini otaya koyuyor. Temelde sivil toplum içindeki oluşumların demokratik temsil sistemine yansıyamaması olarak özetlenebilecek bu aksamalar, demokrasinin de anlaşılamamasına, demokrasinin her şeyden önce farklı görüşlerin ifade edilebildiği, bireylerin özgürce bilgilenebildikleri, görüş belirtebildikleri ve dolayısıyla kendilerini yönetecek olanları, daha doğrusu yönetme kapasitesine sahip olanları seçebilecekleri bir sistem olarak algılanamamasına yol açıyor. Bu yüzden demokrasi, bir ideoloji olarak ortaya çıkıyor, Sosyalist, Faşist, İslami gibi bir tür toplum projesine dönüşüyor.

Oysa demokrasi, sivil toplum içinde yer alan yatay ilişkilerin, eğilimlerin, taleplerin siyasal olarak ses bulduğu bir temsil sistemi. Ancak temel kurallarına ilişkin bu anlamı kabul edildikten sonradır ki, demokrasinin çok seslilik, farklılığa saygı, hoşgörü gibi ahlaki değerler düzeyindeki boyutları devreye girebilir. İşte Türkiye'de, şu aşamada demokrasinin ikinci düzeydeki anlamı ön plana çıkıyor ve önemli denilebilecek bir mutabakatla demokrasi etrafında ideoloji üretiliyor. Doğal olarak demokrasi ideoloji olarak algılanınca ve bu konudaki mutabakata rağmen, çifte standartlar sayesinde çok seslilik ve farklılık, talep olmaktan öte gidemiyor, olduğu varsayılan ve "çok" olduğu söylenen sesler duyulamıyor ya da tabandan gelen seslerin temsil sistemine yansıması güçlüklerle karşılaşıyor.

İşte, 80'li yılların günümüze getirdiği en önemli unsur olan kamuoyunun önemi burada karşımıza çıkıyor. Çünkü kamuoyu, temsil sistemi olarak demokrasiye giden yolda vazgeçilemeyecek öneme sahip bir aşama. Çünkü kamuoyu, sivil toplum içindeki taleplerin, eğilimlerin basın yayın organları, aydınlar gibi aracılar tarafından incelenip, formüle edildiği ve temsil sisteminin önüne konulduğu bir sistem. Bir başka deyişle, kamuoyu, sivil toplum, demokrasi ve aracı aktörleri birleştirme alanı.

Son yıllarda bu alanda, aydınlara önemli ipuçları verebilecek olumlu bir gelişme oldu. Söz konusu aracılar arasına kamuoyu üzerine araştırmalar yapma görevini üstlenen kuruluşlar da katıldı. Esas olarak seçmenlerin siyasal tercihlerini öğrenmek amacı ile yürütülen bu araştırmalar, diğer yandan önemli bir işlevi de yerine getiriyorlar. Eksiklerine rağmen tabanda dile getirilen taleplerin ses bulmaya başlaması, Türkiye'de işlemeye başlayan bir kamuoyundan söz etmenin artık mümkün olduğunu, aynı zamanda, bu kamuoyunun sesini dinlemenin daha da fazla önem kazandığını ortaya koyuyor. Ancak şu anda ağırlıklı olarak kullanıldığı biçimi ile kamuoyu yalnızca seçim arefelerinde hangi partiye oy vereceği sorulan birtakım "yüzdeler" olmaktan çıktığı takdirde, siyasal partiler sahip oldukları seçmen kitlelerini değişmez, aydınlar ise "bu milleti adam olmaz" olarak görmekten vazgeçebilecekler.

Araştırmalar, bir yandan bu kitlelerin ne düşündüğünü bilmenin artık vazgeçilmez olmak yoluna girdiğini, diğer yandan ise, aşağıda hissedildiği tahmin edilen, fakat dile gelmeyen sorunlar karşısında kamuoyunun bir "sese" sahip olması gerektiğini gündeme getiriyor. Ve örneğin demokrasinin nasıl çoğulculuk olarak algılandığı, türbanın niçin yasaklanamayacağı, komünist partinin niçin serbest bırakılması gerektiği, çevrenin kontrolsüz sanayi karşısında niçin korunması gerektiği ve tüm bunlar karşısında kamuoyunun kendi gücünü nasıl algıladığı konusunda zengin bilgiler veriyor.[9]

Ancak, cılız ve dağınık olmayan, demokratik temsil sistemine, bu sistem içinde rol sahibi olanlara etkin mesajlar verebilecek bir ses iletiği takdirde, kamuoyu demokrasilerdeki gerçek yerine kavuşabilir. Hızlı bir dönüşüm süreci içindeki Türkiye'de de kamuoyunun bu yere ulaşması için gerekli koşullar mevcut. Burada, toplumsal yaşam ve temsil sistemi arasında yer alıp, kamuoyunu dinleme, anlama ve hissedilenleri, düşünülenleri formüle etme işlevine sahip olanların hafife alamayacakları görevleri var. Siyasetin ancak seçimler dolayısıyla yurttaşların gündemine girdiği bir ülkede, yönetenlere mesajların ulaşabileceği ve toplumsal yaşamın dinamiklerinin hesaba katılabileceği yeni bir siyaset anlayışının yerleşmesinde özellikle aydınlar, kamuoyunun temel aktörleri olarak, dikkat ve hassaslık göstermek zorunda.

Bu şekilde, "şeffaflık", "yeniden yapılanma" politikaları nın bütünleştirdiği bir dünya üzerindeki Türkiye de şimdiy kadar varolamayan, bir türlü gerçekleştirilemeyen "bütünleş meyi" gerçekleştirmek yolunda önemli adımlar atabilece! Bu bütünleşme ise ancak, homojenleşmeyi, tek tipleşmeyi d ğil, bütünleşmeye karşıt gibi görünse de yerelliği, kültür farklılıkları garanti altına alabildiği ve bunları temsil sistem ne taşıyabildiği ölçüde gerçekleşebilecek.

Özet olarak, 90'lı yıllarda aydına yeni bir işlev tanımlan nın zamanı geldi. Her şeyden önce aşağıdan, toplumsal ya mın bizzat içinden "ses" olmak kaygısı taşımak, "gürültüy "çığlığı" "sese" çevirmek ve bu şekilde güdümsüz, darbe demokrasiye küçük de olsa bir katkıda bulunmak.

Ve treni kaçırmamak için (çünkü bir sonrakinin ne man geleceği meçhul) son gözlem: toplum geldi, kaosu, beski, dinleri, yeşilleri, eşcinselleri, feministleri, dilleri, m hı, çok renkliliği, hastalıkları ve canlılıkları ile geldi, kap duruyor. "Merhaba toplum!" (demeye cesaret edebilecek yiz acaba?)

1) Aktörü, Alain Touraine'in tanımladığı biçimi ile, eylem sosyolojisi çer sinde, toplumsal hareketlerin temel öğesi olarak yani, bir kimliği ve ort alanda rakibi ile ilişki içinde olan, onunla mücadele eden toplumsal biri olarak tanımlıyorum. Bkz. *La Production de la Societe*, Seuil, Paris, 1973.

2) Cemil Meriç, "Batılaşma", *Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi*, İ bul, 1983, s. 244.

3) Bu konuda Kürşat Bumin'in *Sivil Toplum ve Devlet*, (YAZKO Yay. 1981) bının ödüllendirilmesi o dönemin duyarlılığını çok güzel yansıtır.

4) Aydın Uğur, "Cumhuriyet'in ilk özgün popüler kültürü, arabesk", A No. 4, 1988.

5) Bu konuda Yeni Gündem'de çıkan bir yazı "ibret vericidir". Bkz. (Oğuz, "Elimde olsa bütün arabesk sanatçılarını ipe çekerim", *Yeni Gü* No. 14, 1985.

6) Öznenin aldığı "mesafe" ve toplumsallığının incelenmesi ilgili olan Alain Touraine, *Le Retour de l'Acteur*, Fayard, Paris, 1984.

7) Bertrand Badie'nin, sistemin meşrulaştırılmasına katkıda bulun için kendi kabuğuna çekilme olarak tanımladığı "geri çekilmeden" bahs rum. Bkz. *Les Deux Etats*, Fayard, Paris, 1986.

8) İslami hareketin aydınlarının demokrasi/totalitarizm ikilemi için, bk hat Kentel, *Totalitarizm ve Demokrasi Arasında Türk Toplumu: Devri İslamcı Entelektüellerin Dönüşümü"* (Fransızca), Doktora tezi, EHESS, 1989.

9) Bkz. İnterstrateji, aylık *Polimetre* raporları.

KIRMIZI KOLTUK'TA KOMÜNİST BİR LİDER

NEŞE DÜZEL: İyi haftalar. Ben Neşe Düzel,

AHMET ALTAN: Ben Ahmet Altan,

DÜZEL: Kırmızı Koltuğumuzda tekrar birlikteyiz. Bu haftaki konuğumuz, bir politikacı, üstelik Türkiye'de kendisiyle televizyonda ilk kez görüşülen bir komünist politikacı. Türkiye Birleşik Komünist Partisi Genel Sekreteri Sayın Haydar Kutlu. Hoşgeldiniz.

KUTLU: Hoşbulduk.

ALTAN: Hoşgeldiniz efendim.

KUTLU: Sağolun.

DÜZEL: Sayın Kutlu, siz gerek mahkemelerde, gerek basında, gerçi sık sık tekrarladınız ve komünist olduğunuzu söylediniz, ama tarihi bir belge olsun efendim, lütfen Türkiye'de, bir televizyonda, Türkçe olarak "Ben bir komünistim" der misiniz ?

KUTLU: Kuşkusuz, sevinerek, memnuniyetle. Ben bir komünistim ve ben bu sözcüğü ilk kez gerçekten mahkeme önünde sorgum sırasında söyledim. Çok enteresan da bir durum ortaya çıktı. Ben aynen şöyle demiştim; "Ben bir komünistim, ama öyle tahmin ediyorum ki, bu sözcükler size, kulaklarınıza çok alışık gelmiyor, gelmeyecektir." Ben bunu der demez, mahkeme heyeti refleks olarak onayladı. Yani gerçekten, onların alışık olmadığı bir sözcüktü, oysa ben Genel Sekreter olarak yargılanıyordum.

ALTAN: Halkımızın kulağına da pek alışık gelmeyecek herhalde. İlk kez televizyondan biri "Ben komünistim" diyor.

DÜZEL: Birşey olmadı.

ALTAN: Evet,şimdilik birşey olmadı, efendim eskiden herşey daha kolaydı, yani komünistim dediğiniz zaman, ne olduğunuz anlaşılıyordu. Komünist, işçi sınıfından yana, devletçi bir ekonomiden yana. Ama bugün artık herşey açıklanmıyor. Evet, komünistim demek sizin düşüncelerinizin hangi yapıda, nerede olduğunu tam tarife yetmiyor. Bu Sovyetler Birliği'ndeki son gelişmelerden sonra, Gorbaçov'un başlattığı bu serbest piyasa ekonomisine dönüşten sonra, Sovyetler Birliği'nde de komünistler ikiye ayrıldı biliyorsunuz. Bu Gorbaçov'un yaptığı reformları destekleyenlere ilericiler, daha devletçi bir yapıyı destekleyenlere de tutucular deniliyor. Siz hangisindensiniz ? İlericilerden mi, tutuculardan mı ?

KUTLU: Tabii sadece Gorbaçov'a göre ve Sovyetler'e göre ölçmemek gerekir. Çünkü bu dünyada bugün komünist partiler ve komünistler ya eski dogmatik konumlarında kalmak, ya da kendilerini yenilemek gibi bir ikilemle karşı karşıyadırlar. Bu anlamda biz gayet tabii, şundan gayet tabii diyorum çünkü programımız ortada, kendisini yenilemek yanlısı olan taraftayız. O anlamda gayet tabii, Gorbaçov eğer, çizgisi ilerici olarak niteleniyorsa, aynı zamanda tabii o çizgiden yanayız. Yani muhafazakar, tutucu bir çizgi izlemiyoruz, komünist partisi olarak, komünistler olarak.

Dünyada bugün komünist partiler ve komünistler ya eski dogmatik konumlarında kalmak, yada kendilerini yenilemek gibi bir ikilemle karşı karşıyadırlar. Bu anlamda biz gayet tabii kendisini yenilemek yanlısı olan taraftayız

DÜZEL: Siz Gorbaçov'un bütün politikalarını destekliyor musunuz ?

KUTLU: Böyle söylenemez. Çok genel olarak marksizmde, komünist partisinde yenilenme çizgisini çok açık seçik destekliyoruz. Ve uluslararası planda barışçı çizgisini, yeni bir uluslararası ilişkiler yaratma çizgisini ve çok daha genel söylenirse, yeni bir dünya yaratma çizgisini kuşkusuz destekliyoruz.

ALTAN: Şöyle birazcık izin verirseniz, birazcık daha net koyarsak meseleyi, Sovyetler Birliği parlamentosu Gorbaçov'un önderliğinde 500 gün içinde, ki bu 20 gün önce başladığına göre bir miktar gecikti, serbest piyasa ekonomisine geçmeye karar verdi. Siz serbest piyasa ekonomisine geçilmesini destekliyor musunuz ? Bundan yana mısınız ?

KUTLU: Evet, çok açık söyleyeyim ki, ben kendi adıma açık söyleyebilirim ancak bütün Türkiye'deki komünistler adına söyleyemem.

ALTAN: ...(?)

KUTLU: Ben kendi adıma serbest piyasa politikasını destekliyorum ve bugün partimizin programı açısından da bakıldığı zaman, serbest piyasa ekonomisini partimiz destekliyor. Sadece şu kaydı koydum, serbest piyasanın ne anlama geldiğini tartışıyoruz.

Ben kendi adıma serbest piyasa politikasını destekliyorum ve bugün partimizin programı açısından da bakıldığı zaman, serbest piyasa ekonomisini partimiz destekliyor. Sadece, serbest piyasanın ne anlama geldiğini tartışıyoruz.

ALTAN: Tamam, bunu bir tarif edelim izin verirseniz. Yani serbest piyasa deyince, bireylerin devletten bağımsız, özgürce iş yapacakları, toprağa sahip olacakları, ki Sovyetler Birliği de bunu 3 gün önce kabul etti, mülkiyetine sahip olabilecek, kendi girişim özgürlüğü olacak, düşünce özgürlüğü olacak, komünist partisinin dışında partiler de olacak, böyle bir ekonomik yapıyı, ayrıca kendileri dış dünyaya ihracat yapabilecek, ithalat yapabilecek. Böyle bir yapıyı benimsiyor musunuz, destekliyor musunuz ?

KUTLU: Evet, çok açık bir yanıt istiyorsanız evet.

ALTAN: Bir de özelleştirmeyi sorabilir miyim ? Özelleştirme konusunda ne düşünüyorsunuz ? Devlete ait kuruluşların özel sektöre devredilmesi var. Özelleştirme konusunda nedir yaklaşımınız, tavrınız ?

KUTLU: Eğer serbest piyasadan yana iseniz ve bugün Sovyetler Birliği'nde yaşanan bunalımın gerisinde devlet sosyalizminin yattığı düşüncesinde iseniz, o durumda gayet tabii özelleştirmeden yana olmak çok mantıki bir sonuç. Bu nedenle destekliyoruz gayet tabii özelleştirmeyi.

DÜZEL: Şimdi Sayın Genel Sekreter, lütfen gene bir tarihi belge olsun o zaman "Ben bir komünistim ve serbest piyasa ekonomisini destekliyorum" bunu der misiniz ?

KUTLU: Biraz önce söyledim.

ALTAN: Hayır bunu net bir cümle olarak duymak...

DÜZEL: Ama net bir cümle.

KUTLU: Öyle mi, bu çok enteresan mı geliyor ?

ALTAN: Çok enteresan geliyor. Çünkü bu çok, komünizm ve serbest piyasa ekonomisi yıllarca birbirinin zıddı, düşmanı karşılıklı iki görüş olarak alındı. Şimdi bunun ikisini yanyana söylemek ve bunu Türkçe söylemek ve televizyonda söylemek bize ilginç geliyor.

KUTLU: Size ilginç geliyorsa, bir kez daha tekrar edebilirim gayet tabii. Komünist olduğum çok açık, bir komünist olarak da serbest piyasa ekonomisinin gerekli olduğuna inanıyorum.

DÜZEL: Efendim, bir süre önce Sovyetler Birliği'nde bankalarda sırdaş hesap açılması kabul edildi ve bundan sonra Sovyet vatandaşlarına döviz nerden buldukları sorulmayacak ve siz sırdaş hesap açılmasından yana mısınız ?

KUTLU: Evet yine aynı mantıktan bakarak söyleyebilirim ki, eğer birşeyi kabul ediyorsanız onun bütün mantıki sonuçlarını kabul etmelisiniz. Piyasa ekonomisini kabul ediyor iseniz, bu ve benzeri reformları da kabul etmek gerekiyor. Aksi halde; ne o, ne o olan politikalar, zannediyorum ki en kötüsüdür, yani ortasında kalan politikalar, ortada kalan politikalar en kötüsüdür. Bu nedenle, zannediyorum başka adımlar da atılacak bu yönde Sovyetler Birliği'nde. Yani piyasa ekonomisinin mantıki uzantısı olan adımlar da atılacak. Ben o çerçevede bir adım olarak de-

Piyasa ekonomisini kabul ediyor iseniz, onun bütün mantıki sonuçlarını kabul etmelisiniz. Aksi halde ne o, ne o olan politikalar, ortada olan politikalar en kötüsüdür.

ğerlendiriyorum.

ALTAN: Sayın Genel Sekreter, Türkiye sırdaş hesabı bundan epeyce önce kabul etti. Siz komünist partisi olarak, o zaman bu atılan adımı desteklemiş miydiniz ?

KUTLU: Bu somutlukta desteklediğimizi söyleyemem, çünkü o tarihlerde biz çok daha başka şeylerle uğraşmak zorundaydık. Yani henüz yasal bir parti değildik ve yanılmıyorsam, bizim bu söylediğimiz tarih daha henüz Türkiye'ye dönmediğimiz bir zamanla ilgili.

ALTAN: Hayır ama,Türkiye'ye yönelik programlarınız vardı yine de parti olarak.

KUTLU: Evet, gayet tabii, gayet tabii vardı. Ama zaten bütün sorun da orda. Biz klasik parti anlayışından, klasik parti programından ve politikalarından sıyrılmaya çalışıyoruz. Bu neydi, nedir ? Bu herşeyi bilen, herşeye yanıt veren, bilmediği hiçbirşey olmayan bir parti anlayışı. Yani komünist partisi dediğiniz zaman; ekonomiyi de herkesten daha iyi bilir, kültürü de herkesten daha iyi bilir, herşeyi de herkesten daha iyi bilir. Bu anlayış doğru değil. Şimdi hatta sadece komünist partiler için değil bu, bütün partiler için geçerli. Bu nedenle o dönemler, bahsettiğimiz dönemler, henüz bizim yenilenme yönünde ilk adımları attığımız dönemlerdir. Bu nedenle çok ayrıntılı, somut politikalar üzerinde konuşamadığımız dönemlerdir.

Biz klasik parti anlayışından, klasik parti programından ve politikalarından sıyrılmaya çalışıyoruz. Bu herşeyi bilen, herşeye yanıt veren, bilmediği hiçbirşey olmayan bir parti anlayışı.

ALTAN: Peki sayın Genel Sekreter, bu söylediklerinizi partinizin tabanı destekliyor mu ?

KUTLU: Hangi söylediklerimi ?

ALTAN: Yani bu serbest piyasa ile ilgili yaklaşımınızı, komünist partisinin tabanı tamamen benimsiyor mu ?

KUTLU: Kuşkusuz bir referandum yapmadık parti tabanında o anlamda herkes adına konuşmam. Ancak partimizin tabanı, partimizin programında ifadesini bulan yenilenme çizgisini çok açık seçik destekliyor. Öyle olmasaydı zaten, böyle bir program ortaya çıkaramaz ve böyle bir politika uygulayamazdık. Şunu hatırlatmak, daha doğrusu burada ifade etmek istiyorum, çok net bilinmiyor bu genellikle, bizim yenilenme çizgimiz Gorbaçov'dan sonra başladı zannediliyor. Bu doğru değil, tarih olarak çok açık seçik, belgeli olarak ortada. Henüz bu politika, yani 27. Kongre öncesinde biz yeni bir çizgi arayışına girdik ve henüz sosyalist ülkelerdeki bu değişme olmadan, duvarlar yıkılmadan çok önce demokratik bir sosyalizm, sosyalizme demokratik yoldan girilmesi ve sosyalist sistem çoğulcu bir sosyalist sistem, plüralist bir sosyalist sistem, yani sosyalizmi benimsemeyenlerin de söz haklarının, özgürlüklerinin olduğu bir sistem olarak tarif ettik geleceği.

Bizim yenilenme çizgimiz Gorbaçov'dan sonra başladı zannediliyor. Bu doğru değil, tarih olarak çok açık seçik belgeli olarak ortada.

ALTAN: Sayın Genel Sekreter, yalnız ben şunu iyi hatırlıyorum, Türkiye'de serbest piyasaya geçme hareketleri başladığı zaman Türkiye'nin içindeki sol kesim, özellikle de sosyal demokratlar buna çok kesin karşı çıktılar, devletçi anlayışı savundular ve komünist partisinin o zaman bu konuda çok, net bir tavrı olduğunu hatırlamıyorum. Siz daha önceden desteklediğinizi söylüyorsunuz ama, en azından bu Türkiye'ye yansımadı. Yani komünist partisinin bu konudaki tavrı çok açık bir şekilde Türkiye'ye yansımadı.

Piyasa ekonomisini kabul ediyor iseniz, onun bütün mantıki sonuçlarını kabul etmelisiniz. Aksi halde ne o, ne o olan politikalar, ortada olan politikalar en kötüsüdür.

KUTLU: Şunu, sadece söylüyorum sayın Altan, bu somutlukta bir politikayı desteklediğimizi söylemiyorum, sadece şunu, biz bu devletçi anlayışlardan sıyrılmaya çok önce başladık. Ama bu elbette bir süreç idi. Yani bütün görüşlerimiz bir çırpıda hazırdı ve biz bunları aldık değil. Adım adım eski görüşlerden sıyrılarak geldik. Yalnız çok açık seçik devletçi yaklaşımlara karşıydık. Ancak, belki bugün tam olarak bu anlayışlarımızı somutlayabildiğimizi söyleyebilirim. Yani bunu somutlayabilmek için, önce devletçi sosyalizm anlayışından sıyrılabilmemiz lazımdı. Biz henüz o dönem bunu görebilmiş değildik.

DÜZEL: Sayın Kutlu eğer Gorbaçov bugün iktidardan ayrılsa ve yerine devletçi kanattan tutucu bir lider gelse, siz bu serbest piyasa ile ilgili söylediklerinizden, görüşlerinizden dönüş yapar mısınız ? Yoksa aynı görüşlerinizi sürdürür müsünüz ?

KUTLU: Hayır, hayır tabii ki görüşlerimizden dönüş yapmayız ve böyle birşey için de bir neden yok. Şunu da söyleyebilirim ki bugün bizim başardığımız şeylerden bir tanesi de, yasallık mücadelemiz boyunca, düne kadar bize hep yurt dışında, kökü dışarda vesaire denirdi ve Moskova'dan talimat aldığımız falan söylenirdi. Bu o zaman için de geçerli değildi, ama çoğu kez kendi eksiğimiz, kendi yanlışımız nedeniyle ulusal bir parti kimliğini ortaya koyamayışımız nedeniyle böyle göründü. Ama artık bize mesela böyle diyen yok, yani kökü dışarıda diyen yok. Bakın buradayız ve televizyon karşısına çıkabiliyoruz. Bu nedenle artık böyle bir sorun yok, yani bizim böyle Moskova bağlantımız ya da saplantımız yok.

DÜZEL: Sayın Kutlu komünist ülkelerdeki insanlar ülkelerindeki sistemin değiştirilmesini istiyorlar ve karşı çıkıyorlar bu komünist sisteme. Mesela Doğu Almanya külliyen gitti Batı kapitalist Almanya'ya katıldı, yani 45 yıllık bir komünist iktidardan sonra, insanlar niçin komünist uygulamaya karşı çıkıyorlar ? Ve komünizmde ne yürümedi, nerede hata yapıldı, oysa komünizm bir cennet vaad ediyordu ?

KUTLU: Evet, önce belki şöyle demek gerekiyor. Yıkılan komünist sistem değil, bildiğiniz gibi komünizm isimsiz toplumun adı ve insanlık oraya varmadı, varıp varamayacağı apayrı bir sorun ama, yıkılan bir sosyalizm modeli, bu işte devletçi sosyalizm, bürokratik sosyalizm, ya da stalinist model diye tanımlanan şey, bu yıkıldı. Neydi bu modeli tanımlayan temel karakteristik özellik, bence devletçi olması idi ve bunun getirdiği bir sonuç olarak, aslında sosyalizm özgürlükçü bir dünya görüşü olduğu halde, buna ters, bununla çelişik, hatta diyebilirim ki dramatik bir şekilde çelişik, bir yapının ortaya çıkmasıydı. Devlet herşeyi belirliyor ve o devlette de tek parti egemen, tabii insanlar geçmişe oranla çok şey kazandılar sosyalizmden. Bugün herhalde şunun tersi söylenmiyor, ki işsizlik yoktu, tabii gizli işsizliği ayrıca konuşmamız kaydıyla, konut sorunu yoktu, örneğin eğitim sorunu büyük ölçüde çözümlenmişti vesaire, bugün açlıktan söz ediliyor, o zaman bir açlık da yoktu. Şimdi ama çok açık görülüyor ki, insanların beklentisi yalnız bunlardan ibaret değil. Bir kere çok haklı olarak yeni bir kuşak ortaya çıkmıştı bu ülkelerde. Ve bu kuşak gözünü gayet tabii daha ileri yaşam tarzına dikmişti. Daha rahat daha modern, hatta daha lüks yaşamak istiyordu.

Yıkılan komünist sistem değil, ama yıkılan bir sosyalizm modeli. Bu modeli tanımlayan temel karakteristik özellik, bence devletçi olması idi.

DÜZEL: Tüketmek istiyorlardı.

KUTLU: Evet, tüketmek istiyordu.

ALTAN: Peki neden daima komünist dünyada tüketim bir günah gibi görüldü. Bu Türkiye'ye de çok yansıdı. Türkiye'de de solcular tüketimi uzun yıllar çok kötü bir olay olarak gösterdiler. Neden komünizm bu kadar tüketim düşmanı olarak görüldü ? Yani bunun kendi felsefesinde insanların tüketmesine bu kadar karşı bir varsayım, bir yaklaşım yok. Neden bu hale geldi, neden tüketimi bir günah olarak gösterdi komünizm ?

KUTLU: Tabii tüketim ekonomisi diye tarif edilen Batı'nın bir ekonomik modeli vardı ve gayet tabii sosyalizm Batı kapitalizmine bir alternatif ya da anti-tez olarak çıktı. Herkes için üretim olmalıydı ki, bir tüketim bolluğu olabilsin. Veya şöyle de söylenebilir üretim bolluğu olmalıydı ki herkes tüketebilsin, ama bugün Batı için de sözkonusu ve daha önemlisi Batı ile bizim gibi gelişmekte olan ülkeleri kıyaslarsanız çok da açık söylenebilir, herkes tüketemiyor, evet bugün Türkiye'de vitrinler mallarla dolu ama bunu herkesin tükettiği, bu malları herkesin tükettiği söylenebilir mi ? Hayır...daha eklemek istiyorum sosyalist ülkelerde, özellikle dünkü Demokratik Almanya'yı örnekleyebilirim, Çekoslavakya'yı örnekleyebilirim. Orada insanlarda entere-

san bir bilinç oluştu. Onlar için alamayacağım mal diye bir kavram yoktur. Bu nokta bence çok önemli.

ALTAN: Batı'da vardır.

KUTLU: Batı'da vardır işte.

ALTAN: Peki, ben izninizle şu demin söylediğiniz şeyi sormak istiyorum, komünist ülkelerde belli bir garanti vardı, mal azdı, onu alabilecek kadar parası vardı, devlet ona eğitim güvencesi veriyordu işte, küçük bir ev veriyordu. Ama müthiş bir devletçi baskı vardı, müthiş bir bürokratik baskı vardı. İnsanlarda farklı olma özgürlüğü, değişik olma özgürlüğü, yaratıcı olma özgürlüğü yoktu. Bunu iğdiş ediyordu. Buna karşılık Batı toplumunda, yani serbest piyasa ekonomisi uygulayan toplumlarda vitrinler çok zengin, hayat çok parlak, çok ışıklı ama uçurumlar var, cehennemler var. Yani eğer Batı dünyasında bir kere sisteme tutunamazsan, elin kayarsa, bir cehennemin içine de düşebiliyorsun ve seni de kimse kurtaramıyor. Şimdi, siz komünist partisi olarak eski komünizmi savunmuyorsunuz. Ondan vaz geçtiniz. Batı dünyasında da bazı böyle dediğim uçurumlar var. Sizin yaklaşımınız ne, siz ne öneriyorsunuz ? Bu ikisinin dışında ne vaad edebilirsiniz ?

Tüketim ekonomisi diye tarif edilen Batı'nın bir ekonomik modeli vardı ve sosyalizm Batı kapitalizmine bir alternatif yada anti-tez olarak ortaya çıktı. Üretim bolluğu olmalıydı ki, herkes tüketebilsin, ama bugün Batı ile bizim gibi gelişmekte olan ülkeleri kıyaslarsanız çok da açık söylenebilir herkes tüketemiyor. Ancak sosyalist ülkelerde alamayacağım diye bir kavram yoktur.

KUTLU: Tabii, dünyada kimse sihirli bir değneğe sahip değil. Bu anlamda komünistlerin elinde bu söylediğiniz sorunları çözümleyecek bir sihirli değnek yok. Bu anlamda çok gelecekle ilgili parlak böyle dün olduğu gibi, bir cennet tablosu da çizmek durumunda değiliz ve bu yanlış zaten. Buradan çıkmak gerekiyor ve bugünden bakmak gerekiyor. Bugünün sorunlarını çözebildiğimiz zaman, o zaman bir varlık nedenine sahip olacağız. Bu noktada ancak şunu söyleyebilirim, temel sorun özgürlükleri baskı altına alan, bireyin özgür gelişmesine imkan vermeyen, hem sosyalizmde, hem kapitalizmdeki devletçi anlayışlardan sıyrılmak gerekiyor. Ve öyle zannediyorum ki, bu merkez dışı bir güç olarak, bu noktada komünistler kendilerini yenileyebilirlerse eğer, çok önemli bir rol oynayabilirler ve Türkiye'de ben komünistler açısından böyle bir rolün imkanlarını görüyorum. Çünkü komünistler, Sovyetler Birliği'nde bu devletçi sosyalizmin kurulmasından önce asıl merkezci otoriteye karşı oldular, çünkü sisteme karşı bir güçtüler komünistler, bu nedenle bugün de temel sorun merkezci otoriteye karşı, bir bakıma periferide, yani çeperde, çevrede konumlanabilmek, bu bir başka deyişle devlete karşı, Türkiye için söylüyorum, sivil toplumun gelişmesi demektir. Sivil toplumdan yana bir rol demektir. İşte burada ben komünistlerin rolünü görüyorum.

Temel sorun özgürlükleri baskı altına alan, bireyin özgür gelişmesine imkan vermeyen, hem sosyalizmde, hem kapitalizmdeki devletçi anlayışlardan sıyrılmak gerekiyor.

ALTAN: Burada birden bire o zaman bir çatlamayla karşılaşıyoruz. Karşınızda sosyal demokratları göreceksiniz, devletçi olan sosyal demokratları. Tuhaf birşey olacak. Yani eskiden dediğim gibi çok netti, solcu olmak devletçi olmaktı, siz şimdi komünist olarak devletçiliğe karşı çıkacaksınız ve serbest piyasadan yana bir mücadele vereceksiniz ve burada karşınızda devletçi sosyal demokratları bulacaksınız. Doğru mu bu benim gördüğüm tablo ?

KUTLU: Evet büyük ölçüde doğru. Ben hatta ekleyedebilirim, sadece SHP, yada sosyal demokratlar diyelim, daha genel olarak sosyal demokratlar diyelim, yalnız onlar devletçi değil. Tabii sosyal demokrasinin en önemli açmazı, devletçi olmasıdır ve resmi ideolojiden yana olmasıdır. Resmi ideoloji derken, Türkiye'de kemalizmi kastediyorum. Aslında biz hem şeriat devletine, hem kemalist devlete, hem de sosyalist devlete karşıyız. Devletin bir ideolojisi olmamalıdır, devlet ideolojilerden arınmalıdır ki, çoğulcu düşüncelere, çoğulcu ideolojilere özgürlük ortamı olabilsin. İşte sosyal demokratların açmazı işaret ettiğimiz gibi burada ve bu açmazı aşamadıkları durumda da içinde bulundukları bunalımdan çıkamayacaklar bence.

Biz hem şeriat devletine, hem kemalist devlete, hem de sosyalist devlete karşıyız. Devletin bir ideolojisi olmamalıdır, devlet ideolojilerden arınmalıdır ki, çoğulcu düşüncelere, çoğulcu ideolojilere özgürlük ortamı olabilsin.

ALTAN: Peki onlar niye buraya saplanıyorlar, bu konuda bir analiziniz var mı ?

KUTLU: Baktığınız zaman ama bütün dünyada bir değişme var. Yeni bir çağ açılıyor, bana göre bu bir aydınlanma çağı.

ALTAN: Yani sosyal demokraside bir değişmemeden söz ediyor musunuz ?

KUTLU: Evet, değişmemeden söz ediyorum. Değişmemek değil ama değişememek, çünkü değişmek istiyorlar. Bu yönde çabalar var, arıyorlar. Bilim adamları ile, ilgili bilim adamlarıyla birlikte belli çabalar harcıyorlar, ama temel hastalığı bence tesbit edemedikleri için, yada açıkça o nedenlerde var aslında nedenleri de aslında dile getiriyorlar da, ama belki de bunun gereklerini tam olarak ve cesaretle yerine getiremedikleri için sorunlarını çözemiyorlar. Ama aynı soruna bakıyoruz DYP'de de var. DYP'de kendisini yenilemeye çalışıyor. Son kongrelerinde bunu gördük. Ne ölçüde yenilediler ya da yenileyebilirler bu ayrı bir sorun. Ama demek ki bütün geleneksel politikalar bunalımda. Geleneksel politika diye kastettiğim şey ise devletçi politikadır. Hatta ileri gidebilirim ben daha da, acaba, şunu sorabilirim evet, ANAP bugün ekonomide liberalizmi savunuyor, devletçiliğe karşı, ama felsefe olarak gerçekten devletçiliği atabilmiş midir ? Buna kolay kolay evet diyemiyorum.

- Size en yakın düşen parti ANAP mı oluyor ? -Yoo hayır öyle denemez, serbest piyasa uygulaması açısından, mantığı açısından bu denebilir.

ALTAN: Peki atamamış gözüküyor, peki sizin ANAP'la bir ekonomik paralelliğiniz ortaya çıkıyor, öyle değil mi ?

KUTLU: Bu denebilir, evet. Yani şöyle denebilir; piyasa ekonomisinden yana olmak ve dışa açılması ekonominin, bundan yana olmak ise, paralellik evet, buna bir paralellik denebilir.

DÜZEL: Size en yakın düşen parti ANAP mı oluyor ?

KUTLU: Yoo, hayır öyle denemez.

DÜZEL: Bu şeyde, serbest piyasa uygulamasında.

KUTLU: Evet, serbest piyasa uygulaması açısından, mantığı açısından, evet bu denebilir.

DÜZEL: Efendim, dünyadaki komünist partilere dönelim biraz ve dünyada komünist partiler tek tek isimlerini değiştiriken, ki siz de geçenlerde bir açıklamanızda komünist sözcüğünü partinizin adından çekebileceğinizi, alabileceğinizi belirttiniz, fakat şu anda Türkiye'de komünist partisi hala Anayasa Mahkemesi'nin incelemesinde ve ceza yasalarımız komünizme karşı maddelere sahip ve Türkiye Avrupa'da komünist partiyi yasaklayan tek ülke, üstelik Avrupa Topluluğu'na girmeye çalışırken durum böyle. Türkiye sizden neden korkuyor hala ?

Bütün geleneksel politikalar bunalımda. Geleneksel politika diye kastettiğim şey ise devletçi politikadır.

KUTLU: Evet. Doğrusu bu soruyu biz de soruyoruz. Ama Türkiye korkmuyor, mesela Türkiye'de halk korkmuyor, Türkiye'de aydınlar da korkmuyor, Türkiye'de muhalif partiler de korkmuyor, denebilir ki Türkiye'de belki hükümet de korkmuyor.

ALTAN: Peki korkan kim ?

KUTLU: Evet kim korkuyor ?

DÜZEL: Kim korkuyor ?

KUTLU: Ben bunu Mülkiyelilerin düzenlediği sempozyumda sayın Akbulut'a sordum ve aynı sempozyumda sayın Mehmet Barlas da sordu. Herkes 141-142'nin kalkmasını ve komünist partinin yasallaşmasını istiyor. Acaba niye bu olmuyor, olmuyorsa kim engelliyor. Bu soruyu aynen ben sayın Akbulut'a sordum. Kalktım ve sordum. Ve

tabii çok açık yanıtlar alamadım. Zaten çok açık yanıtlar olsaydı, sorun zaten çözülecekti. İster istemez insanın aklına şu geliyor, acaba Gladio mu diye ?
ALTAN: Bu mu önlüyor diyorsunuz ?
KUTLU: Bu soru akla geliyor diyorum. Biliyorsunuz Gladio bütün dünyada esas olarak komünistlerle mücadele için var. Ve bu da açık söyleniyor. Ama yine açıkça bilindiği gibi, yalnız onlarla mücadele etmiyor, demokrasi ile de uğraşıyor.
ALTAN: Bütün dünyada şimdi yapı değişiyor. Yani Batı neredeyse Gorbaçov'a kol kanat geriyor ki, aman başına birşey gelmesin. O zaman sizin Gladio dediğiniz, Türkiye'de adı kontrgerilla olarak biliniyor, bu örgütün, Gladio'nun da yapısı değişmiş oluyor. Türkiye'de mi değişmedi yani, dünyada değişirken, Türkiye'de değişmeyen birşey mi kaldı diyorsunuz ?
KUTLU: Ben esasen doğrudan doğruya karşı çıkanın, engelleyenin bu olduğunu söylemiyorum.
ALTAN: Olabilir.
KUTLU: Ama diyorum ki, bu soruya yanıt verilmediği sürece insanın aklına bu soru geliyor.
DÜZEL: Sayın Kutlu, siz resmen siyaset sahnesine girseniz ve halkın önüne çıksanız ve seçimlere katılsanız, yüzde kaç oy alırdınız?
KUTLU: Bakın bunu tahmin etmek çok zor, çok zor yüzde kaç oy alırız. Ama şunu söyleyebilirim ki, bizi asıl ilgilendiren yüzde kaç oy alacağımız değil. Çünkü şunu iddialı olarak söyleyebilirim, biz bugün varolan partilerden, ki bunlar bugün komünist ya da sol olmayan partileri de katıyorum içine, birşeyi, onlardan farklı birşeyi gerçekleştirebildik ve bu çizgiye girdik. Bugün çağın, çağımızın aradığı, gereksinim duyduğu bir parti, nasıl bir parti sorusunu kendimize sorduk ve bunun yanıtını bulduk diyemem ama tam olarak, fakat bulmaya başladık diyebilirim. İşte tam bu noktada şöyle bakıyoruz biz meseleye, önce alternatif iktidar odakları yaratmak lazım, yani devlet iktidarına gelme sorunundan önce, işte oy almadan önce, hemen bugün daha toplumun radikal bir şekilde değişmesi için, radikal demokratik yenilenmesi için toplumda bugünden rol oynayan bir parti olabilmek gerekiyor. Biz bunu başarabildiğimiz oranda...

Önce alternatif iktidar odakları yaratmak lazım, yani devlet iktidarına gelme sorunundan önce. Hemen bugün daha toplumun radikal bir şekilde değişmesi için, radikal demokratik yenilenmesi için toplumda bugünden rol oynayan bir parti olabilmek gerekiyor.

ALTAN: Böyle bir rol oynayabildiğiniz kanaatinde misiniz ?
KUTLU: Evet, o kanaatteyim. Bunu başarabildiğimiz oranda oy meselesi ikinci bir olay olarak gelecektir. Şöyle bir rakam vereyim size, çok somut Türkiye'de biz geldiğimiz zaman, yani döndüğümüz zaman Türkiye'ye, komünist partisi yasal olsun, 141-142 kalksın diyenlerin oranı %26'ydı. Ve biz cezaevinden çıkmadan önce %60'tı.
ALTAN: Bu yurda dönmeniz ilginç bir konu, biz buna değinmek istiyoruz.
DÜZEL: Evet, siz yıllarca yurtdışında yaşadınız ve 1987 Kasım'ında da yurda döndünüz, havaalanında gözaltına alındınız. Daha sonra 2,5 yıl kadar hapiste kaldınız ve 7 ay kadar önce, yanlışım yoksa, tahliye oldunuz. Ve siz niye Türkiye'ye döndünüz ?
KUTLU: İşte biraz önce yanıtlamaya çalıştığım nedenle. Şimdi bütün dünyada komünist partileri zor durumda, çok açık. Ama Türkiye'de komünist partisi son derece, bir bakıma tarihsel bir şans diyebilirim, ilgi odağı durumunda. İşte bu soru niye döndüğümüzün de yanıtını oluşturuyor, bu sorunun yanıtı.
ALTAN: Çünkü herhalde yeryüzündeki tek mazlum komünist partisi siz kaldınız.
KUTLU: Evet ama bizi mazlum yapan şey, Türkiye'deki sistem.
ALTAN: Demokrasinin olmayışı.
KUTLU: Demokrasinin olmayışı, özgürlüklerin olmayışı, bu yüzden Türkiye'de bizim, komünist partisinin yasallığı için, özgürlüğü için verdiğimiz mücadele Türkiye'nin bir bakıma Cumhuriyet'ten bu yana gelen temel bir özlemine, devlet baskısı olmayan, insanını kul olarak gören devlet anlayışına karşı; özgürlükçü bir toplum, katılımcı bir toplum özlemine denk düştüğü için Türkiye Birleşik Komünist Partisi'nin yasallık mücadelesi böylesine ilgi yarattı.

Türkiye'de bizim, komünist partisinin yasallığı için, özgürlüğü için verdiğimiz mücadele, Türkiye'nin bir bakıma Cumhuriyet'ten bu yana gelen temel bir özlemine, devlet baskısı olmayan, insanını kul olarak gören devlet anlayışına karşı; özgürlükçü bir toplum, katılımcı bir toplum özlemine denk düştüğü için böylesine ilgi yarattı.

ALTAN: Peki niye daha önce dönmediniz. Yani niye birdenbire 1987 Kasım'ı ?
KUTLU: Biz ülkeye dönerken, bir kısım insanlar dostlarımız hatta, bu bir macera diyorlardı, başarı kazanamazsınız. Bazıları ise bu dönüş için hükümetle siz anlaştınız diyordu.
DÜZEL: Evet, yeşil ışık yakmadı mı hükümet, o konuda çok söylenti çıktı.
KUTLU: Yeşil ışık yakıldığı söylendi falan...
ALTAN: Hatta şu, bazı bakanların sizinle temasa geçip dönmenizi...
KUTLU: Evet, bütün bunlar söylendi.
DÜZEL: Doğru mu bu ?
KUTLU: Hayır, kesinlikle hayır. Kesinlikle hayır, biz bunu çok önce de...
DÜZEL: Hiç temasa geçmediniz mi kimseyle ?
KUTLU: Hiçbir temasa geçmedik, hiçbir şekilde, hiçbir temasımız olmadı. Aslına bakılırsa eğer, bunda yadırganacak birşey de yoktu. Ben bunu bu tür spekülasyonlar olduğu zaman açıkladım da, yani bunu yapabilirdik de, bu gayet doğal da olurdu. Türkiye'ye dönüyoruz ve kendi özgürlüklerimizi istiyoruz, haklarımızı talep ediyoruz, bu maddelerin kaldırılmasını istiyoruz ve bir hükümet var...
DÜZEL: Ama niye daha önce dönmediniz sayın Kutlu ?
KUTLU: Oraya geleceğim, bu nedenle bizim hükümetle temas etmemiz herhangi bir bakanla temas etmemiz kadar doğal birşey olmazdı, ama olmadı ve yapmadık. Yapmadık, çünkü bu tür spekülasyonların olacağını düşündüğümüz için aynı zamanda yapmadık. İkincisi, böyle bir temasın pratik hiçbir sonuç doğuracağını zannetmediğimiz için de yapmadık. Niye daha önce gelmedik. Biz Türkiye'ye dönerken aynı zamanda şu soruyu sordular bize, "Türkiye 12 Eylül rejiminden çıkmış mıdır ki dönüyorsunuz ?, "Türkiye'de demokrasi var mıdır ki dönüyorsunuz ?" Biz bunlara şu yanıtı veriyorduk, "Hayır, Türkiye 12 Eylül rejiminden çıkmadı henüz ve Türkiye'de bir demokrasinin olduğunu söylemek son derece zordur, ama işte tam da bunun için gidiyoruz." Dünyada bir değişme var. Konjonktürü eğer dikkate alır iseniz, Türkiye de bu değişimin dışında kalamaz. Ancak kendi kendine de dönüşemez. Buraya müdahale etmek lazım. Politik sürece müdahale etmek lazım, aktif bir şekilde müdahale etmek lazım. Ve çıkıp, ülkeye gidip şunu demek lazım, "evet, ben komünistim, 70 yıldır yasaklanan bir partinin yöneticisiyim ve ben veremeyeceğim hiçbir hesap yok, ama benim de soracağım hesap var, neden hala Türkiye'de komünist partisi yasaktır" ve bunu söylediğim zaman, şuna eminim ki, biz halkın vicdanına sesleneceğiz ve halk bizi anlayacaktır, haklı olduğumuzu anlayacaktır. Komünist partisine destek vermeyecektir elbette bir komünist olduğu için, ama haklı olduğumuzu anlayacaktır. İşte bunda yanılmadık. %26'dan bugün %60'a yükselen bir destek yakaladık.
DÜZEL: Ne demek istediniz, "destek vermeyecektir tabii" derken ?
ALTAN: Oy vermeyecektir.
KUTLU: Oy vermeyecektir.
DÜZEL: Neye dayanarak bunu söylüyorsunuz ?
KUTLU: Hayalci değiliz tabii.
ALTAN: Biraz şöyle ideolojik, daha doğrusu birazcık da daha genel anlamda dünyaya bakarak...
DÜZEL: Yalnız bir sorun daha var, dışarda hiçbir telkin olmadı mı size Türkiye'ye dönmeniz için, bu konuda da çünkü yorumlar yapıldı ?
KUTLU: Hayır, hiçbir telkin olmadı, hiçbir telkin olmadı ancak bizi hızlandıran bir faktör oldu. Bildiğiniz gibi Behice Boran'ın ölümü. Biz TİP ile TKP, o dönemde birlik sürecini tamamlamıştı ve ben Boran'la birlikte Brüksel'de bir basın toplantısı yapmıştım ve orada birlikte iki partinin birliğini açıkladık ve aynı zamanda bu iki partinin birleşmesi ile ortaya çıkacak partinin Türkiye'de yasal olarak kurulacağını söyledik. Yani bu

kararımızı ifade ettik ve bu toplantıdan 3 gün sonra ne yazık ki Boran öldü. Kalp hastalığı nedeniyle kaybettik onu. Onun üzerine, onun cenazesi Türkiye'ye geldi ve dün haksız yere yurttaşlıktan çıkarılmıştı, onun yurttaşlık en doğal hakkı elinden alınmıştı ama insanlarımız bu hakkı ona iade ettiler ve ilgi gördü. Biz aynı zamanda bu durumu değerlendirmek de istedik gayet tabii. Zamanlama belki onunla bağlanabilir. Ama onun ötesinde Türkiye'ye dönme kararımız çoktan vardı.

ALTAN: Sayın Genel Sekreter, dünyadaki bir gelişimden söz ediyoruz sürekli olarak, zaten bir komünistle konuştuğumuz zaman gelişimden söz etmeden konuşmak mümkün değil, teknoloji de çok gelişiyor dünyada ve fabrikalarda artık robotlar kullanılıyor, gelişmiş ülkelerde ve varsayımlara göre 10-15 yıla kadar bütün fabrikalarda robotlar kullanılacak, yani işçi fiilen ortadan kalkıyor, işçilik fiilen ortadan kalkacak. Komünizm ise bütün ideolojisini işçi sınıfı üzerine dayandırmış bir görüş. Şimdi işçi sınıfı ortadan kalktığı zaman, yerini robotlar aldığı zaman, komünist ideoloji ne olacak. Acaba bu gelişmeden dolayı mı komünizm tarihte biraz geriye doğru çekiliyor ?

KUTLU: Bütünüyle işçi sınıfının ortadan kalkacağı görüşü şimdilik bir varsayım bence ama.

ALTAN: Zaten vasayım olarak söylüyorum.

KUTLU: Ama, işçi sınıfı niteliğinin değiştiği çok açık, yani dün biz zincirlerinden başka kaybedecek bir şeyi olmayan sınıf diye tarif ettiğimiz işçi sınıfı bugün yok, zincirlerinden başka kaybedecek şeyleri var. Özellikle Batı için söylüyorum bunu, Türkiye için o kadar rahat söylemek mümkün değil, henüz mümkün değil, ikincisi; kol ve kafa emeği arasındaki fark da kapanıyor dünyada, Batı'da özellikle. Şimdi bütün bunlara baktığımız zaman aslında bu bizim marksist olarak ideallerimize ters bir gelişme değil, tam tersine bizim ideallerimizdi bunlar yani biz bunları savunduk, biz sefaleti savunmadık.

Teknoloji insanın yerini alamadığı sürece, politika da var olacaktır. Ama yeni bir politika söz konusu. Gerçekten bireye dayanan, yani koplumsallaşmış insana dayanan ve onun siyasal katılımı anlamına gelen bir politika.

ALTAN: Yalnız bunu komünistler gerçekleştirecekti. Şimdi komünizm geriye gidiyor ve kapitalist dünya bunu gerçekleştiriyor. O zaman komünistlerin varlığı nereye dayanıyor ?

KUTLU: Evet burada bir yanılsama, bir yanılgımız var. O da şu, biz her ülkede değişmeyi dikkate aldık, yani tüm dünyada şimdiye dek tüm dünyadaki köklü ve birbiriyle ilintili ve karşılıklı bağımlılık içerisindeki değişmeyi göremedik. Örneğin Sovyetler Birliği'nde sosyalizmin kurulması, işte kapitalizmin bugünkü, bir bakıma geldiği düzey açısından, bir faktördür. Yani sosyalizm kapitalizmi, kapitalist dünyayı kendisini yenileme, bilimsel teknolojik devrimin sonuçlarını değerlendirme, kullanma imkanına doğru itti.

ALTAN: Peki buradan şunu söyleyebiliyor muyuz, bütün bu gelişmelerin temelinde teknolojik gelişme olduğu ortaya çıkıyor, yani ki kapitalist dünyanın zıtlaşması yarışması aradaki teknolojik gelişmenin hızlanması sonunda bütün yapıyı değiştirdi yani işte dediğim gibi robotlar artık fabrikalara giriyor ki bu daha da hızlanacak, çeşitli değişiklikler oluyor. Peki teknoloji acaba politikanın yerini mi alıyor ? Önümüzdeki yüzyılda bugün girdiğimiz politik mücadele azalacak mı, ortadan kalkmasa bile teknoloji ve bilim mi öne geçecek, çünkü 20. yüzyıl politik mücadelelerin çok kutsallaştırıldığı, çok öne çıkarıldığı bir yüzyıl oldu. Şimdi önümüzdeki yüzyıl, politik mücadelenin biraz ağırlığından kaybedeceği bir yüzyıl mı ?

KUTLU: Biliyorum, bu savlar tartışılıyor ve tartışılmalı da, ama benim kanaatime göre tam tersidir. Yani teknoloji insanın yerini alamadığı sürece, politika da var olacaktır. Teknolojiyi yaratan insandır, bu nedenle de, teknoloji insanın yerini almayacaktır tam tersine, ama yeni bir politika söz konusu, yani dün belli bir elitin yaptığı, yada bizler yani komünistlerin yaklaşımında olduğu gibi, popülist bir politika anlayışı, yada elitist bir politika anlayışı yerine, gerçekten bireye dayanan, yani toplumsallaşmış insana dayanan ve onun siyasal katılımı anlamına gelen bir politika, yalnız parti, parlamentoda değil, yalnız hükümette değil, yaşamın her anında politika anlamında, değişmiş, çağdaşlaşmış bir anlayış temelinde bir politika bence günümüzde, çağımızda çok daha önem kazanacak, teknoloji almayacak politikanın yerini.

ALTAN: Politika ve politikacı yapı değiştirecek.

KUTLU: Gayet tabii yapı değiştirecek. İşte burada komünistlerin şanslı olduğunu düşünüyorum. Çünkü biraz önce beni bir komünist politikacı olarak tanıttınız, evet bu doğru, politikacı denebilir, ama bizler aslında komünist olduğumuzdan, marksist olduğumuzdan gelen bir yanımız daha var, "felsefeci", filozof değil tabii, yani bu çok iddialı birşey, onun için açıklıkla söylemek istiyorum, "felsefeci", yani düşünceye önem veren, bununla sıradan politikacı arasında bence bir ayrım var, ama biz bunu unuttuğumuz için, dün dogmatik düşüncelere saplandığımız için, yaşamdan koptuğumuz için, bilimden koptuğumuz için geriledik.

Tek ülkede sosyalizm kuruldu ve bu sosyalizm kaçınılmaz olarak devletçi oldu. Çünkü kapitalizmin anti-teziydi sosyalizm. Kapitalizm devletsiz olamaz, bu nedenle sosyalizm de devletsiz olamazdı. Şimdi ancak bir tez, anti-tez aşılıyor, bir senteze gidecek dünya, yani ne sosyalizm olan, ne kapitalizm olan yeni birşey, yeni bir dünya, özgürlükçü bir dünya.

ALTAN: Peki neden koptunuz, soru bu zaten ?

DÜZEL: Yani bugün de böyle bir tehlike olamaz mı, dün koptunuz ve bugün de kopamaz mısınız, bir süre sonra ?

KUTLU: Bu her zaman söylenebilir tabii, bu her zaman söylenir ama...

ALTAN: Bu iktidar mı acaba komünizmi yozlaştırdı, iktidara gelmek mi ?

KUTLU: Ama birçok faktör saymak lazım, birincisi tarihi faktör, yani tek ülkede sosyalizm kuruldu ve bu sosyalizm bana göre kaçınılmaz olarak devletçi oldu. Niye kaçınılmaz, çünkü kapitalizmin anti-teziydi sosyalizm. Kapitalizm devletsiz olamaz, bu nedenle sosyalizm de devletsiz olamazdı. Kapitalizmin varolduğu koşullarda kuruldu o sosyalizm ve de şimdi ancak bir tez, anti-tez aşılıyor, bir senteze gidecek dünya, yani ne sosyalizm olan, ne kapitalizm olan yeni birşey, yeni bir dünya, özgürlükçü bir dünya.

DÜZEL: Bunun adı var mı ?

KUTLU: Buna isterseniz sınıfsız toplum da diyebilirsiniz, isterseniz özgür toplum da diyebilirsiniz, hiç önemli değil.

ALTAN: Yani komünizmin vaadettiği cennete bir başka yoldan mı ulaşıyoruz ?

KUTLU: Farklı yollardan gidilebilir evet. Zaten yanılgımız o. Tek yol görmemiz, belli bir hedefe doğru gidişi tek yol görmemiz. Şunu da eklemek istiyorum, günümüzde, bakın birşey çok açık seçik oluyor, tasarım gücü insanın, politika haline geliyor. Tasarım gücü insanın, aynı zamanda bir üretim faktörü haline geliyor. Peki tasarım gücü nedir, tasarım gücü düşünce, entellektüel kapasite yani ütopyalarımız olabilir, gelecekle ilgili, ütopyalar ölmedi. Daha iyi, daha insanca bir toplum düşleri ölmedi. Tam tersine düşüncelerimizle, düşünce gücümüzle, entellektüel gücümüzle daha iyi bir toplum tasarıları yapabiliriz. Ve bugün bilim, teknoloji bize tasarım gücü veriyor ve üstelik de bunu makinalarla, kompüterlerle realize etmemizi getiriyor. Bu nedenle kuramsal yaklaşımlar, teorik yaklaşımlar yani bugün çok daha önem taşıyor günümüzde.

ALTAN: Peki biraz sizin günlük hayatınıza dönelim, yani Türkiye'de bir komünistin günlük hayatının ne olduğunu merak ediyoruz, yani Türkiye'de komüniste alışkın bir ülke değil, alışkın şöyle, komünist olunca, "yakalayın" diyorlardı. Şimdi gelsin konuşsun deyip televizyonlara bile çıkarılabiliyor, biz önce sizin adından izin verirseniz bir soru sormak istiyorum, sizin bildiğimiz kadarıyla iki ismi olan tek politikacısınız.

KUTLU: Bilemiyorum, olabilir.

ALTAN: Veya bizim bildiğimiz kadarıyla...

DÜZEL: Bir de Cüneyt Arkın var politikaya atılacak.

KUTLU: Sanatçılar arasında da çok iki isimli olan var.

ALTAN: Sizin bilinen, yani kamuoyunda bilinen isminiz Haydar Kutlu, asıl adınız ?

KUTLU: Nabi Yağcı.
ALTAN: Bundan sonra gerçek adınızı kullanacak mısınız ?
KUTLU: Evet, şimdi önce niye iki isim, evet gayet tabii eğer Türkiye'de özgürlük ortamı olsaydı, 70 yıldır bu ülkede komünistler yasak altında kalmış olmasalardı, kendi kimlikleriyle rahatça, şimdi olduğu gibi ortaya çıkabilselerdi, böylesi başka kimlikler almak zorunda kalmazlardı ve ben aynı nedenle Türkiye'den çıkmazdan önce bu ismi taşıyordum, Haydar Kutlu ismini ve bununla tanındım, bütün diğer ülkelerde komünist partiler, diğer partiler, basında vs. bu isimde tanındım ve parti içinde de bu isimle tanındım, ancak özgürlükten sonra benim gerçek ismimi şimdi halk biliyor. Partim bütünüyle yasal engelleri aşmış ve özgür olduğu zaman bu isim de bitecek, Haydar Kutlu ismi de bitecek.
DÜZEL: Döneceksiniz.
KUTLU: Şu anda yasalız tabii, yasal bir partiyiz ama önümüzde biliyorsunuz engeller var. Şunu söyleyebilirim, biz toplumsal meşruiyetimizi kanıtladık, yasal bir parti olarak çıkarak, il ve ilçe örgütlerimizi kurarak, şu anda 16 ilde partimiz örgütlü ve 20'den fazla ilçede aynı zamanda örgütlü ve biz hiçbirisinde halkın olumsuz bir tepkisiyle karşılaşmadık, ben sokakta dolaşıyorum, dolmuşa biniyorum, otobüse biniyorum kendi başıma, çoğu zaman tanıyanlar oluyor işte gazeteden vesaireden...
ALTAN: Sokaklarda böyle yalnız mı dolaşıyorsunuz ?
KUTLU: Gayet tabii.
DÜZEL: Yani eskiden komünist denince insanlar kaldırım değiştirirdi, sizden ürkmüyorlar mı komşularınız, komünist partisi yöneticisi olduğunuzu duyunca, öğrenince ?
KUTLU: Hayır, inanın şimdiye kadar hiç olumsuz tepki almadım.
DÜZEL: Nasıl bir tepki aldınız, olumsuz değil de olumlu nasıl oldu ?
KUTLU: Ben isterseniz birkaç örnek vereyim, Dikili festivalinde idik, bir yaşlıca birisi geldi ve dedi ki, "ben demokrat değilim, ama sizin özgürlük mücadelenizi destekliyorum". Şimdi, ikisini bağdaştıramadım ama ne düşünceyle bunu söyledi bilemiyorum, hala bilemiyorum fakat bu enteresan bir yaklaşımdı. Yine bir yerde, iki arkadaş bir lokantada otururken, genç birisi geldi, dedi ki "ben tam sizin düşüncelerinizin zıddı olan bir politik düşünce ve inanca sahip birisiyim, ama sizi verdiğiniz mücadeleden dolayı destekliyorum".
DÜZEL: O da çünkü mücadele veriyordu.
KUTLU: Olabilir, olabilir.
ALTAN: Yani demokratik bir, üst seviyede olmasa da alt seviyede demokratik bir ortam var Türkiye'de galiba, sizin izleniminiz de bu mu ?
KUTLU: Tabii, şu söylenebilir aslında, bizde halk hiçbir zaman kışkırtılmadığı zaman fanatik değildir. Ben TİP"de de çalıştım, oradan da çok iyi biliyorum, ancak kışkırtılmış gruplar yapar saldırıyı. Halk öyle değil ve o yüzden de Türkiye'de komünist partisinin yasallığı için hükümet bir dönem şunu diyordu "toplum henüz hazır değil" hayır aldanıyorlar, hazır olmayan kendileridir. Ve biz ayrıca şu nedenle de ilgi görüyoruz, TBKP korkusuz bir toplum yaratmak istiyor ve kendisini ortaya koyarak da insanlardaki korkunun üzerine gidiyor. Korku, çeşitli nedenlerle olabilir, devlet korkusu, şu korkusu, bu korkusu ama herşeyden önce tabuların yarattığı korku, biz bir tabuyu kırdık, komünist partisi üzerindeki tabuyu, ama daha kırılacak tabular var, mesela Kürt meselesindeki tabu gibi. Bu yüzden ilgi odağıdır bana kalırsa Türkiye'de komünistler.

Gelecekle ilgili ütopyalar ölmedi. Daha iyi, daha insanca bir toplum düşleri ölmedi. Tam tersine düşüncelerimizle, düşünce gücümüzle, entellektüel gücümüzle daha iyi bir toplum tasarıları yapabiliriz.

DÜZEL: Hoşgörünüze sığınarak, özel bir soru sormak istiyorum, mesela resmi belgelerde meslek hanenize ne yazdırıyorsunuz Türkiye'de ?
KUTLU: Şimdi geçmişte resmen gazetecilik yapmadım ama, en fazla yaptığım şey gazetecilik...
DÜZEL: Hayır resmi belgelerde, mesela ikametgah çıkartıyorsunuz ve bugün ne, meslek hanenize ne yazdırıyorsunuz ?
KUTLU: O zaman, gayet tabii komünist partisi genel sekreteri olduğumu söylüyorum.
ALTAN: Ne yapıyorlar ?
KUTLU: Bilmem, şimdiye kadar hiçbirşey yapmadılar. Olumsuz birşey olmadı.
ALTAN: Yani hayatınız çok rahat gidiyor anladığım kadarıyla.
KUTLU: Şu ana kadar, Türkçe, daha doğrusu halkın deyimiyle 'şeytan kulağına kurşun' diyerek söyleyelim.
ALTAN: Sayın Genel Sekreter, bugün yaptığınız konuşmayı ve sizin bugün yaptığınız açıklamaları, eğer Stalin döneminde, Sovyetler Birliği'nde yapsaydınız, ne olurdu ?
KUTLU: Herhalde kötü şeyler olurdu.
DÜZEL: Ne olurdu mesela, ne gibi ?
KUTLU: Bilmem ama, hem en azından bir defa konuşamazdık zannediyorum. Konuşursak da afaroz edilirdik, ondan ötesi spekülasyon olurdu, ne olurdu bilemem yani, işte tarihte başkalarına ne olduysa öyle birşeyler olurdu zannediyorum.
ALTAN: Kötü şeyler olurdu, izninizle birşey daha sormak istiyorum. Yani komünistlerin geçmişe bir borcu olduğunu düşüncesindeyim, o da şöyle, bir dönemde komünist yazarlar Avrupa'da, bugün burada konuştuğumuz gerçekleri gördü bazıları ve bunu söylediler. Ve onları komünistler hain ilan etti. Gide'i söyleyebiliriz, Silone'yi söyleyebiliriz, daha yakından, yazar değildi ama daha sonra kitaplar yazdı, Cilas'ı söyleyibiliriz. O adamlar bugün konuştuğumuz, şu anda sizin bir komünist partisi genel sekreteri olarak söylediğiniz şeyleri bu kadar açıkça söylemiyorlardı ama Stalin döneminde birşeylerin yanlış gittiğini gördüler ve söylediler, neden bütün komünist aydınlar o zaman gerçeği gören bu yazarlara sırtını döndü, komünist aydınların böyle bir özeleştiriye ihtiyacı yok mu ?
KUTLU: Var tabii.
ALTAN: Yani ne bileyim, ayıp değil mi. Yani iki şey var, ya onların gördüğü gerçeği göremeyecek kadar kördüler yahut da böyle bir gerçeği görmek istemeyecek kadar kendi çıkarlarına mı düşkündüler, biraz ağır belki ama, niye ?
KUTLU: Evet, bakın bu saydığınız bütün isimler, hemen hemen sosyalist ülkelerdeki uygulamayı gören, bizzat içinden gören insanlar iki. Bir katagori de, özellikle Batı Avrupa komünistleri, mesela İtalyanlar için de aynı şey söylenebilir, herkesten önce bir arayış içindeydiler onlar. Biz ise onları işte revizyonist vesaire diye suçladık. bizim gibi ülkelerde ise görmek çok zordu, çünkü bizde uçurum çok büyüktü, yani çelişkiler çok keskindi ve bu keskinlik aslında, çelişkilerin keskinliği, baskı, şiddet ortamı insanların rahat düşünmesini engelliyor. Kanımca baskı altına gelen her düşünce fanatikleşir. Bu marksizm de olsa öyle, yani gerçeği görmesi zorlaşır. Ama şurası kesin, nedenleri ne olursa olsun, gerçekten bir borcumuz var, biz bunu açık seçik de söylüyoruz. Arayış içinde olan marksistlerin, zamanında haklı olduklarını biz gerçekten görmedik, göremedik. Ve onları suçladık, revizyonist vesaire diye suçladık ve arayışlarının önünü kestik ve şimdi de bunun zaten sonuçlarını yaşıyor komünistler.

Bizde halk hiçbir zaman kışkırtılmadığı zaman fanatik değildir. Ancak kışkırtılmış gruplar yapar saldırıyı. Halk öyle değil Hükümet bir dönem şunu diyordu, "toplum henüz hazır değil", hayır aldanıyorlar, hazır olmayan kendileridir. TBKP korkusuz bir toplum yaratmak istiyor. Biz bir tabuyu kırdık, komünist partisi üzerindeki tabuyu, ama daha kırılacak tabular var, mesela Kürt meselesindeki tabu gibi.

DÜZEL: Programımıza katıldığınız için teşekkür ederiz.
ALTAN: Çok teşekkür ederiz.
KUTLU: Ben teşekkür ederim, bu fırsatı bana verdiğiniz için ve inanıyorum ki, bu Türkiye'de uygarca ilişkilerin gelişmesinde, bu eski çatışmacı kültürün ortadan kaldırılmasında önemli bir rolü olacaktır.
ALTAN: Biz de bunu diliyoruz.
DÜZEL: Bu haftaki konuğumuz Türkiye Birleşik Komünist Partisi Genel Sekreteri Haydar Kutlu idi. Haftaya Kırmızı Koltuk'ta bir başka konukla tekrar birlikte olmak üzere, hepinize iyi haftalar.
ALTAN: İyi haftalar efendim.

NOT: Bu konuşmalar Magic Box'da yayınlanan "Kırmızı Koltuk" adlı programın bandından aynen çözüldüğü gibi yayınlanmıştır. Üzerinde hiçbir düzeltme yapılmamıştır.

ÖRGÜT SORUNLARI ÜZERİNE:

Tezlerimizde değişen dünya koşulları ve tarihsel perspektif içinde parti sorunu temel karekterleri ve özellikle monolitik parti anlayışının doğurduğu ideolojik-teorik, pratik- politik ve parti yaşamı açısından sonuçlar üzerinde duruldu. Geçmişin muhasebesi için böyle bir temel zorunluydu. Zira bu temel bugün geçmişye, tarihe nasıl baktığımızı ortaya koyar. Bakış açısında bir anlayış ve paylaşma birliği sağlanmadan geçmişin muhasebesinde ortak bir bakış açısı kazanılamazdı yada ayrıntılarda boğulunur ve bugüne ışık tutmak mümkün olamazdı. Hele komünist partilerin dönüşmek gibi köklü bir yenilenme sorunu ile karşı karşıya oldukları, özel olarak partimizin geleceği konusunda karar vermenin arifesinde temel teorik konulara ve bunun ışığında örgütsel sorunların genel ve karekteristik noktaların muhasebesine girişmeksizin yapılacak daha ayrıntıdaki değerlendirmeler amaçlı olmıyacaktı. Bu nedenle tezlerde bu yapıldı şimdi parti çalışmalarımızın daha özel yanlarına girebiliriz.

TBKP olarak yapılan faaliyetlerin geçmişten devraldığı olumlu olumsuz birikimler üzerine geldiği açıktır. Bu nedenle öncelikle geçmişe gitmek gerekiyor ve böyle olunca TİP ve TKP yi ayrı ayrı ele almak zorunlu oluyor.

TKP 'nin örgütsel parti çalışmalarının değerlendirilmesi ancak l973 sonrasıyla başlatılabilir, öncesi ancak bir tarih yazımının işi olabilir. Nevarki l973 de ister istemez öncesinin izlerini taşıyarak yükseldi. Bu nedenle öncesinin karekteristik yanları üzerinde durmak gerekiyor: Burada kısaca söylenmesi gereken yan konumuz açısından şudur: üst üste ve ağır biçimde gelen komünist tutuklamaları TKP'nin illegal koşullarda da olsa "kurumlaşmasını" önlemiştir. Özellikle l95l'den l973'e kadar süren uzun kopukluk dönemi örgütsel işleyişten sözetmemize imkan vermiyor. Aynı nedenler TKP'de haksız olmayan, anlaşılır ama aşırı bir polis fobisi yaratmıştır.Bu durum illegalitenin fetişleştirilmesini ve konsprasyon kurallarının partinin herşeyine hakim olarak olağan parti işleyişini ve parti demokrasisini boğduğunu, partiyi aşırı derecede içe kapattığını ve giderek bu durumun bir parti normu haline geldiğini söyleyebiliriz. Fakat bu norm ancak dar bir kadro içinde geçerliydi ve bir olağan parti yaşamı varolmadığından bu normların yaşamla bir bağıntısıda fazlaca yoktu. Sonuçta konsprasyon (yani gizlilik, gizli çalışma) kendisi için amaç haline geldi. Bu durum l973'ten sonra kendini daha açık seçik duyurdu, çünkü bu tarihten sonraki dönemde ülke içinde örgütlü bir parti ortaya çıkmış ve bir parti yaşamı doğmuştu. Fakat TKP de kemikleşen konsprasyon tutkusu bu yeni parti yaşamı ile organik bağlanamamıştı. Parti artık yeni ve genç kadrolara dayanıyordu ve onların konsprasyon kurallarını içzselleştirecek bir illegal deneyleri yoktu. Parti yönetiminde sulunan eski kadrolar da böylesi bir parti yaşamı deneyinden uzak oldukları için yeni parti yaşamını gizlilik kurallarına uygun şekillendirme için ciddi yol gösterici

olamıyorlardı ve hatta giderek genel açıklamaların, uyarıların ötesinde bu sorunla yakından ilgilenilmez olmuştu. Sonuçta konsprasyonu bu denli

fetişleştiren parti l980'ne yaklaşıldığında akıl almaz konspratif hatalar işledi. Böyle olunca konsprasyon parti içi canlı bir yaşamın ve parti içi demokrasinin gelişmesini önleyen içi boş bir biçime dönüştü.Burada illegal bir parti için konsprasyonun önemini küçümsemek istemiyoruz, tersine parti eğer gizliliğe zorlanmışsa o durumda konsprasyon kurallarına uymaya becermek bir sanattır ama asıl zor olanı ve sanat olanı gizlilikte olağan parti yaşamını ve parti içi demokrasiyi gerçekleştirebilmektir.

Konsprasyon ile parti yaşamının kopukluğu yada bütünleştirilemeyişinin eskiden kalma alışkanlıkların dışında bir diğer nedeni ise partinin mekrezi yönetim faaliyetlerinin yurt dışından gidiyor olmasıydı. Böyle olunca parti yönetimi yeni koşullara uygun bir çalışma biçimi gerektiğini zamanında göremedi. Daha sonra bu durum farkedildiyse bile artık geçti.

Yerel düzeyde konsprasyonu yaratıcı tarzda parti yaşamına, yeni koşullara uygulama yönünde parti üyelerinin ciddi çabaları oldu, gerçekten yaratıcı örnekler verildi, ama aynı şey yukardan aşağıya merkezi olarak gerçekleştirilemediği için bu çabalar partiye gelen darbeleri önlemeye yetmedi.

Bu durum kendini l973 atılımında da gösterdi; konspnasyonu neredeyse fetişleştiren TKP önce yani Yakup Demir döneminde aşırı polis fobisi yüzünden ülkede örgütlenmeye cesaret edemezken l973 atılında yani İ.Bilen döneminde ise ülkede örgütlenme konusunda, kadrolaşmada çok özenli davranmadı. Yine de 73 atılımı partinin ayağa kalkmasını sağladı.

TKP'nin 73 sonrası dönemine etki eden ve geçmişten gelen zaaflardan biri de o tarihlerden yakın zamanlara kadar gelen uluslararası komünist hareket içinde geçerli olan "tek ülke tek parti" ilkesini katı anlayıp, katı uygulaması idi. Bu yaklaşım kendi dışındaki sola sekter yaklaşımlarına bir gerekçe oldu. Bunun sonucu sola "birlik" açısından çok ittifaklar açısından baktı. Bu yaklaşımın ideolojik-teorik temelleri de vardır. Ancak bu konular üzerinde tezlerde durulmuş olduğu için burada tekrarlamayacağız.

Bir de TKP'nin geçmişten gelen br handikapı vardı ki özellikle şimdilerde yani TBKP'nin yenilenme çabaları önünde geçmişin olumsuz mirası olarak duruyor. Bu, TKP'nin stalinizm ile ciddi biçimde hesaplaşmamış oluşudur. Kuşkusuz burada sözkonusu olan antistalinist bir kampanya, bütün yanlışları stalinizm ile açıklama değildir. Ama bu dönemin TKP'deki etki ve izleri ve bunun sonuçları önemlidir. Örneğin stalin döneminin kurbanları arasında TKP'den hangi isimlerin yeraldığı, bunda TKP'nin sorumluluk derecesi aydınlatılması gerekli önemli bir konudur.

Tezlerimizde monolitik parti anlayışının eleştirisini yapmıştık, Bu anlayışı yanlış gördükten sonra ayrıntıda kalan bir çok yanlışa değinmek

anlamlı olmaz, bunlar monolitik parti anlayışının doğa sonucudur. Ancak yine de her şeyi bununla yani monolitik parti anlayışı ile açıklamak geçmişin muhasebesi açısından yetersiz kalacaktır. Zira aynı anlayışın

egemen olduğu her komünist partisinde aynı yanlışların yapıldığı söylenemez.Bu nedenle yukarda değindiğimiz noktaların yarattığı olumsuz sonuçlara değinmek gerekliydi. Eğer 73 atılımı öncesinin ciddi bir muhasebesi temeline dayanmış olsaydısonraki bir dizi yanlış yapılmayabilirdi. Nevarki tezlerimizde TKP'nin yönetim yapısının böyle bir köklü özeleştiriye imkan vermediği belirilmişti. Bu gün eğer geçmişimizle köklü biçimde hesaplaşmak gerekğini duyuyor ve bu yönde elden gelen çabayı harcıyorsak geleceğe eski yanlışların taşınmaması içindir.

73 atılımı uzun süre ülkede varlık gösteremeyen TKP yönetiminin bir an önce ülkede solda sözü geçen tek parti olma özlemlerini yansıtır. Bu tek başına kötü görülemez. Ancak tezlerde de belirtildiği gibi açık bir gelecek perspektifinden ve somut politikalardan uzak olunca bu özlem ister istemez ve niyetlerden bağımsız olarak bir serüven karekterine sürüklenecekti. Partiye gelen yeni kadrolar ise askercil disiplinin, parti fetişizminin sonucu olarak bu yanlış eğilim karşısında eleştirici olamadılar, tersine bu gidişi başarılı çalışma örneklerini abartarak hızlandırdılar. Sonuçta l2 Eylül bu inaçlı kadroların büyük acılara uğramasını getirdi. Çekilen acılar kuşkusuz boşa gitmedi ama bu sonuçta 73 atılımını başlatan yönetimin sorumluluğu atlanamaz.

l980 askeri darbe öncesi Türkiye bir devrime mi gidiyordu ki parti bütün kadrolarını deşifre etme pahasına onları ileriye sürdü, o kadar ki düşünsel-sanatsal ürünleri yalnızca TKP'ye değil ülke bütününe hizmet edebilecek pek çok partili entellektüel kadro, dar militan çalışma içinde harcandı. Eğer devrime gidiyor idiyse parti neden bunu açık seçik bir hedef olarak öne koymadı, neden İşçinin Sesi grubunu partiden tasfiye etti. Yok dpolitik durum böyle değil ise her kesin askeri bir darbe geleceğini söylediği koşullarda neden geri çekilmetaktiği izlemedi ve bunu zamanında yapmadı. Sendikalarda, meslek odalarındaki konum kavgasına böyelesine girerek parti kadrolarını bir de bu yolla deşifre ederek o politik koşullarda ne elde etmek istiyordu ? Bu sorulara mantıklı yanıtlar verilemez. Tek yanıtı yönetimin başarı tutkusu ve öngörüsüz, solda rekabete dayalı kısır politikalarıdır.

Başarı tutkusu ve kısır politikalar eldeki çok değerli olanakların da demokrasi açısından doğru ve verimli kullanılamamasını getirdi. Bunların başında DİSK'in imkanları gelir. DİSK içinde çok önemli ileri bilinç düzeyinde işçi kadroların ortaya çıkmasında ve bu kadroların önderliğinde "sınıf ve kitle sendikacılığı" olarak ifade edilen gerçekten işçiden yana bir sendikacılığın doğmasında etkili bir rol oynandı. Ancak ortaya çıkan bu gücün neyi çözebileceği açık değildi. O kadar değildi ki DİSK giderek neredeyse bir parti konumuna geldi. Burada hem olumlu hem olumsuz

yönleri objektif biçimde ayırdedebilmek gerekir. Olumlu yön DİSK faşime ihtar mitingleri, IMayıslar ve politik açıklamaları ile bir sendika olarak engellere rağmen politik şamada aktivite gösterebildi. Bu gün sendikal alanda eksik olanı o dönem yerine getirdi. Ancak yukkarda değindiğimiz politik perspektifsizlik burada da acı sonuçlarını verdi. DİSK gibi böylesine önemli bir gücün gücünü doğru kullanmasına yardımcı olunamadı.

Bunun sonucuna DİSK giderek sendikal planda da, politik planda da ve kendi tabanı içinde de yalıtlanma sürecine girdi. TKP'nin DİSK'in gücünü kendi gücü ile özdeş görmesi de DİSK'e zarar verdi. Sonuçta DİSK içindeki inançlı sendikacıların, sendika temsilcileri ve önder işçilerin büyük ve özverili mücadeleleri olması gereken sonuçlara varamadı, vermesi gereken ürünleri veremedi. Kuşkusuz buradki eleştiri yalnızca DİSK-TKP ilişkileri açısından yapılmıştır. DİSK yöneiminin çeşitli ayrı zamanlarda yönetim olarak çalışmalarını değerlendirmek bizim işimiz olamaz, bu DİSK'li sendikacı ve işçilerin işi olmalıdır.

I973 sonrasi TKP'nin ciddi bir kadrolaşma politikası izlediğinden sözetmek de zordur. Bu soruna ancak I980'lere gelindiğinde el atılabildi. Nevarki bu gecikme parti içinde ciddi kadrosal sorunların birikmesine yol açtı.Önce İşçinin Sesi olayının ortaya çıkması vesonra da gelenI2 Eylül darbesi kadro ve örgüt sorunlarının su yüzüne çıkmasını önledi daha doğrusu geciktirdi. Sorun I2 Eylül darbesinin, tutuklamaların ilk ateşi kaybolduktan sonra yoğun olarak cezaevlerinde ve dışında ortaya çıktı.

Bu konuda çok şey söylemek gerekirse de artık illegal çalışma sözkonusu olamadığı için ayrıntılar gereksizdir ve şukadarı yeterlidir: Tutuklamalardan sonra üst yöneticilerini illegal koşullar nedeniyle daha önce tanımayan parti üyelerinin bır kısmı tanıyınca hayal kırılığına uğradı ve onları kendilerinin üstünde görmeye değer bulmadılar. Yine illegalite nedeniyle bu değer yargıları her durumda doğru olması bile bir çok durumda da doğru ve geçerliydi. Alt düzeydeki parti üyelerinin yeteneklerine göre değerlendirilmesi ara kademe yöneticilerinin değerlendirmelerine bağlı kalıyordu. Bunu aşan bir kadro değerlendirmesi ve kadrolaşmaya gidilememişti.

Ciddi bir örgütlenme planının varlığından da sözedilemez. İllegal bir partinin kaldıramıyacağı derecede parti şişmişti. Bunun sonucu bir dizi konspratif yanlışın yapılması yanısıra partide giderek artan yönetim sorunları ortaya çıktı ve yönetimin kalitesi hızla düştü. Ancak plansız da olsa, amaçları belirgin olmasa da o dönemdeki parti ve politika anlayışının çerçevesi ile sınırlı da olsa parti örgütlenmesinde geceyi gündüze katan son derece özverili bir çabanın götürüldüğü inkar edilemez. Aynı zamanda geniş kadrolaşma partiye gelen darbenin ağırlığını artırdıysa da öbür yandan I2 Eylül sonrasında partinin her şeye rağmen örgütlü varlığını koruyabilmesinde de olumlu rol oynadı.

TKP'nin ideolojik yada propoganda ajitasyon çalışmalarına gelince. Kabul

etmek gekir ki illgal koşullarda parti çalışması açısından en zor alanlardan biri de buydu. Partiinin ideoljik çalışmasının ana merkezinin yurt dışında olması en büyük handikaptı. Böylesi bir durumda etkili sonuçlar almak mümkün değildi. Üstelik parti bu alanda yetkin çok sayıda kadroya da sahip değildi. İdeolojik çalışma alanı hem çok yoğun çabaların harcandığı, yüklü bir tempo ile çalışmaların götürüldüğü bir alandı diğer yandan alanın özgülüğü nedeniyle de çok fazla hataların yapıldığı, en fazla eleştiri alınan bir alandı. İdeolojik alanın eleştirisi ancak yanelanma

perspektifi ile yapılabileceğinden ve tezlerimizde bu konuya geniş yer verildiğinden ayrıca girmeyeceğiz. İdeolojik hatalarımız dogmatizme saplanmamızda belirleyici olurken diğer yandan l2 Eylül'ün hemen sonrasında bu alanda kenid ayaklarımız üzerinde durma,kendi kafamızı kullanma çabası sonraki yenilenme çizgisini ortaya çıkmasında rol oynamıştır. l2 Eylülün öncesinde ve sonrasında bu alanda görev almış kadrolar olaylara daha farklı bakabilmek için her zaman başarılı olunmasa da çaba harcamışlardır. Özellikle sol ile birlik politikasının gelişmesinde ve bunun sonucu önceki tekelci anlayışların aşılması, sekterlikten uzaklaşmada rol oynanmıştır. 82 Anayasasına "Hayır" kampanyasının etkili olabilmesinde, "reel politika" görüşüne varmada ," diktatörlük karşıtı güçler" politikasına varılmasında, kürt sorunu üzerinde dikkatleri yoğunlaştırmada ideolojik alanın katkıları önemli olmuştur. Bütün bunlara rağmen temel bir zaaf olup, açıkca böyle olduğu ifade edilmiş olmasına karşın teorik çalışmaya gereken önem verilememiştir. Bu ise köklü yenilenme gereğini geç farketmemize neden olmuştur.

TKP'nin farklı alanlarla ilgili yaklaşımlarına gelince : Köylülük konusunda tutarlı bir analiz yapamamış ve bir politika geliştirememiştir.Bunu Köy Koop 'a karşı Köy-Der'leri çıkarma yanlışında görebiliriz. Aynı şey esnaf ve küçüm zanaat kesimleri için de rahatlıkla söylenebilir. l973'sonrasında işçi sınıfı ve sendikalar dışında gençlik ve kadın alanında ciddi bir etkinlik ortaya koyabilmiştir. İşçiler, gençlik ve kadın alanındaki etkililiği daha sonra l2 Eylülün ağır darbesine rağmen partinin ayakta kalabilmesini sağlamıştır.Bu alanlarda ortaya çıkan kadrolar partiyi varetmiştir. Belirtelim ki gerek gençlik ve gerekse kadın hareketi alanında elde edilen önemli başarılara karşın yine aynı alanlarda sekterizmin derin izlerini görmek hiç de zor değildir.

TKP kürt halkı içinde örgütlenmeye özel bir önem vermiş, kürt dili üzerindeki yasağın kalkması için yalnız bu istemi ile sürmekle kalmamış bu dille yayın da yapmıştır. Pek çok değerli kürt marksiistini, işçisini, gencini ve kadınını kazanmıştır. Ancak kürt sorununa bakışında sınıf analizi dışına çıkamadığı ve kemaliizmin sol yorumundan kendini kurtaramadığı için kürt sorununda duyarlılığını gereken düzeye çıkaramaşı ve aktif bir politika, sorunu Türk kamu oyuna maledici çabaları yetersiz kalmıştır. Aynı eksik ve yanlış bakışın sonucudur ki parti içinde kürt kadrolarının rolü ve yeralımı konsunda ayrımlı bir yaklaşım ortaya koyamamıştır.

TKP'nin sancılı sorunlarından biri de batı avrupaya nasıl bakılması gerektiği olmuştur. Batı avrupada çalışan işçiler ve aydınlar arasında TKP ciddi bir etkinlik sağladığı söylenebilir. 1973 atılım döneminde batı avrupa parti için bir köprü başı rolü oynamıştır. 12 Eylül sonrasında bir yandan ülkedeki baskı koşullarında partiyi kadro olarak beslemiş diğer yandan ülkeden çıkmak zorunda kalan kadrolara büyük bir dayanışma sağlamış ve Türkiye demokrasi güçleri ile dayanışmada etkili bir rol oynamıştır. Nevar ki TKP açısından batı avrupada çalışmanın perspektifleri her zaman bulanık kalmış ve tartışmalı olmuştur. Bir dönem, özellikle 1980 öncesinde

batı avrupalı kadrolara karşı onları sağ sapma içinde gören ve parti yönetiminden kaynaklanan sekter yaklaşımlar partiye ciddi zararlar vermiştir.

Değerlendirilmesi gereken diğer bir konu ise tutuklamaların ardından ortaya çıkan durumdur. Öncelikle belirtmeliyiz ki yurt dışındaki parti yönetimi darbe yaklaştığı sırada Örgüt Bürosu'nun "eğer partiye bir darbe gelirse %80 kayıp verilir" şeklindeki açık saptaması ve uyarısına gerekli duyarlılığı göstermemiştir. İdelolojik-politik çizgideki sekterlik, partinin yarı-legal durumda oluşu, kadrolarının illegal çalışma deneyine sahip olmayışı tutuklamaların genişlemesine yıkıcı boyutlar kazanmasına neden olmuştur. İlk görüntüde tutukklanan, gözaltına alınan herkesin konuştuğu gibibir izlenimin ortaya çıkması, pek çok parti dökümanının yakalanması partide moral çoküntü yaratmış, parti üyelerinde büyük güvensizliğe yol açmıştır. Parti bir yanddan yeni tutuklamaları önlemek için korunma önlemleri almaya çalışırken aynı zamanda bu moral savaşı kazanmaya yönelmiştir.Temel sorun önceliklepartinin ülkede varlığını korumaktı. Bu güvence altına alınmadan parti daha ileri adımlar atamazdı. Darbenin tepeden gelmesi korunma önlemleri almayı ve geride kalan kadroların sağlıklı biçimde toparlanmasını olğan üstü zorlaştırmıştı. Buna rağmen soğukkanlı yaklaşımlar sağlanarak olağanüstü çabalar harcanarak partinin varlığı güvence altına alınabilmiştir. Parti ülkede sesini o zor koşullara rağmen başlangıçta zayıf da olsa duyurabilmeyi başarmıştır. Bunun görülmesi partinin moralini yavaş yavaş düzeltmiştir.

Parti ile tutuklamalar nedeniyle bağı kopanlara ulaşmak, güvenceli biçimde ulaşmak çok zor olmuş, bu konuda zaman zaman hatalar yapılmış bu ise yeni tutuklamalara neden olmuştur. Bağı kopanlarla bağların yeniden kurulması çok sancılı ve çok zaman alıcı olmuştur. Çoğu kadrolarla bu sağlanabilmidiyse de bağı kurulamıyan pek çok üye de kalmıştır.

Cezaevleriyle merkezi planda ilgi de çok yetersiz olmuştur. Bunun yarattığı bir dizi olumusuz sonuç ortaya çıkmıştır. Ki bunlar yasallaşma mücadelesi sırasında kadro kaybını da beraberinde getirmiştir.

Tutuklanmalarla ilişkin ortaya çıkan çözülmeolaylarını değerlendirirken parti yönetimi anlaşılabilir nedenleri olsa da aceleci davranmış, kimi

kadroları ki aralarında eski yönetici kadrolar da vardı, bu aceleci yaklaşım sonucu onlara çok ciddi, ağır üzüntü veren koşulların doğmasına , yanlış anlaşılmalarına neden olmuştur. Daha sonra yönetim bu yanlışın farkına varak bunu düzeltmiş, aynı zamanda bütün parti örgütlerine çözülmeler konusunda acelece ve kendi dar bilgi sınırları içinde karar vermemeliri uyarısını yapmıştır.

Tüm bu eleştirilerin yanısıra belirtmeliyiz ki TKP kendisi hakkında yapılmış bütün olumsuz değerlendirmelere karşın demokrasi ve insan hakları mücadelesindeher zaman ön safta yer almıştır. Tarihimizde ulusal kurtuluş savaşı komünistlerin rolü dışlanarak anlaşılamaz. Tek parti döneminde komünistler çok partili sistem ve demokrasi için oldukça etkili

olabilmişler ve önemli bir aydın çevre ile diyalog kurabilmişler, tek partiye karşı DP muhalefetine aktif destek vermişlerdir. Kore savaşında ülkede büyük bir şovenis ve antikomünist rüzgar estirilmiş olmasına karşı komünistler cesaretle bu savaşa karşı tutum almışlardır. I973 atılımıyla TKP I97I askeri müdahalesi koşulllarında arayış içinde bulunan pek çok marksisti kendine çekebilmiştir. Ve bu atılım sonucu elde edilen güç sonraki dönemde temel dayanak olmuştur. I980 darbesi sonrasında TKP tarihinde ilk kez ağır tutuklamaya karşın ülkedeki örgütlü varlığını korumayı başarabilmiştir. Bu önemli kazanımın eldi edilmesinde direngenlikleriyle, canlarıyla TKP'yi vareden Mustafa Hayrullahoğlu ve Ahmet Hilmi Feyzioğlu unutulmayacaklardır. Onlar ise bu cesareti kuşkusuz kendilerinden önce I2 Eylül öncesi, sonrası ve çok eskilerde verilmiş benzer direngenlik örneklerinden almışlardır. Her şey bir yana TKP her zaman direngen bir parti olmuştur. Ülkesini, insanlığı, bağımsızlığı, barışı, demokrasiyi, özgürlüğü ve sosyalizmi sevenlerin, Nazım Hikmetl, Orhan Kemal, Ruhi Su'ların partisi olmuştur.

